

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

นางสาวอารียา แก่นไธสง

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2565

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

นางสาวอารียา แก่นไธสง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2565

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ชื่อเรื่อง : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ผู้วิจัย : นางสาวอารียา แก่นไธสง
ปริญญา : ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา ผาระนัด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน เอกพิมพ์
ปีที่สำเร็จการศึกษา : 2565

บทคัดย่อ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (3)เพื่อศึกษาพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

ผลการศึกษา พบว่า 1) แผนการพัฒนาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 ด้วยค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ/ผลลัพธ์ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.10/84.81 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 3) ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม

สัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจในการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติความรู้ด้านนาฏศิลป์ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ =4.45, $S.D.$=0.53)

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, นาฏศิลป์พื้นบ้าน, กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

_____ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Title : Developing Learning on the Performance Skill in folk dance by applying interaction group to practice skills for 3re graders
Author : Miss Areeya Kanthaisong
Degree : Master of Education (Social Studies)
Rajabhat Maha Sarakham University
Advisors : Assistant Professor Dr. Wanida Pharanat
Assistant Professor Dr.Samarn Ekkapim
Year : 2022

ABSTRACT

Development of activities for learning skills in folk dance practice by applying the relationship group to accompany the exercise For students in grade 3, it is an experimental research. (Experimental Research) by using quantitative techniques. Objectives 1) To develop group-related learning activities together with practical exercises. 2) About Thai dance of grade 3 students to be effective according to the 80/80 criteria. The story of Thai dance of the 3rd grade students 3) To studies the students' satisfaction with the group learning activities together with the practice form. About Thai dance the target group is 13 grade 3 students who are studying in the first semester. Academic Year 2021, Ban Meknoi Nong Phai School Phayakkhaphum Phisai District Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 2 was obtained by group randomization.

The results showed that 1) the efficiency improvement plan of group-relationship learning activities together with the practice form; about Thai dance of grade 3 students according to the 80/80 criteria with the efficiency of the process/outcome (E_1/E_2) equal to 81.10/84.81 which satisfies the set criteria Relational group learning with practice exercises On the subject of Thai Dramatic Arts of Prathomsuksa 3 students, it was found that the test scores after school were significantly higher than before at the 0.05 level.

3) The results of the analysis of group learning activities in conjunction with the practice form The subject of Thai Dramatic Arts of Prathomsuksa 3 students had satisfaction in learning group-relationship learning activities together with the practice form on the knowledge of dramatic arts. Overall, it was at the highest level ($\overline{X}$ =4.45, $S.D.$=0.53).

Keywords: Learning activities, folk dance, combined practice

Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความช่วยเหลือ และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งจากบุคคลดังต่อไปนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา ผาระนัด และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน เอกพิมพ์อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่และความเมตตาแก่ผู้วิจัยมา โดยผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้และให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดทำให้การดำเนินการวิจัยประสบผลสำเร็จ

คุณงามความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดาบูรพคณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

นางสาวอารียา แก่นไธสง

สารบัญ

หัวเรื่อง **หน้า**

บทคัดย่อ ..... ก
ABSTRACT ..... ค
กิตติกรรมประกาศ ..... จ
สารบัญ ..... ฉ
สารบัญตาราง ..... ซ
บทที่ 1 บทนำ 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 3
1.3 สมมติฐาน 3
1.4 ขอบเขตการวิจัย 4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ 5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 7
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 8
2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 8
2.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) 12
2.3 นาฏศิลป์พื้นบ้าน 14
2.4 การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 17
2.5 แบบฝึกทักษะปฏิบัติ 35
2.6 แผนการจัดการเรียนรู้ 43
2.7 ประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้ 48
2.8 ดัชนีประสิทธิผล 52
2.9 ทฤษฎีความพึงพอใจ 53
2.10 วิจัยที่เกี่ยวข้อง 57
2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย 61
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 62
3.1 กลุ่มเป้าหมาย 62
3.2 วิธีดำเนินการศึกษา 62

หัวเรื่อง **หน้า**

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา 63
3.4 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ 65
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 68
3.6 การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล 69
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 70
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 74
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 74
4.2 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 75
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 75
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 80
5.1 สรุป 80
5.2 อภิปรายผล 80
5.3 ข้อเสนอแนะ 82
บรรณานุกรม 83
ภาคผนวก 87
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 88
ภาคผนวก ข แบบประเมินความคิดเห็นผู้เชียวชาญ 96
ภาคผนวก ค การหาประสิทธิภาพเครื่องมือ 110
การเผยแพร่ผลงานวิจัย 114
ประวัติผู้วิจัย 115

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

4.1 การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 75

4.2 คะแนนทดสอบหลังเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แต่ละแผน 76

4.3 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 77

4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบทดสอบความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 77

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีวิจัย 61

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานั้นมีความสำคัญยิ่งต่อประเทศชาติเพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชตอนหนึ่งว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้สะดวก ราบรื่นได้ผลที่แน่นอนรวดเร็ว” ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โลกยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้ และภูมิปัญญาของแต่ละสังคมได้นำมาใช้เป็น เครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขันกับนานาอารยประเทศ ได้ส่งผลให้หลายประเทศต่างหันกลับมาทบทวนบทบาท และแนวทาง การจัดการศึกษาของ ประเทศอย่างจริงจังเพื่อเป้าหมายสร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความสามารถที่จะนำการพัฒนา เศรษฐกิจสังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศให้ก้าวสู่สังคมในอนาคตได้อย่างมั่นคง (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2562 กล่าวว่า รัฐมีหน้าที่ในการจัดเรียนฟรี 12 ปี ตั้งแต่เด็กเล็กถึงมัธยมต้นดำเนินการและตรวจสอบการทำงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ มุ่งให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ (ศุภนุช อเนกนามวงศ์, 2561) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ซึ่งได้ระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศได้ทั้งมิติความมั่นคง มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติการบริหารจัดการภาครัฐ ได้อย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ ,2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 จึงมีจุดมุ่งหมายในการสร้างเด็กไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขซึ่งมุ่งเน้นพัฒนา ทั้งด้านสติปัญญา (Intelligence Quotuent: IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotuent: EQ) และด้านคุณธรรมจริยธรรม (Moral Quotuent: MQ) เพื่อให้เด็กไทยอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกได้อย่างมีคุณภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรในการจัดการศึกษา โดยกำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ว่า ต้องยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ พัฒนาไปตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน โดยมีการจัดสาระการเรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการศึกษาตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสารการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ มีวิธีการสอนโดยโยงวิชาที่คล้าย ๆ กันเข้าด้วยกันให้มีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน วิชานาฏศิลป์กับภาษาไทย ถ่ายทอดโดยการนำบทเพลงหรือบทละครในวิชาภาษาไทยมาทำการแสดงโดยใช้ศาสตร์ของนาฏศิลป์สื่อให้นักเรียนเข้าใจง่ายและมีเทคนิคในการจดจำ วิชานาฏศิลป์กับวิชาสังคมศึกษา ถ่ายทอดโดยให้นักเรียนทำการแสดงละครที่เกี่ยวกับสังคมไทยหรือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย ทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการคิด การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า อย่างไรก็ตาม การจัดกลุ่มให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้พูดคุยปรึกษา ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและมีความเอื้ออาทรต่อกันและกัน มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นมิตร จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมของผู้อื่น เกิดความเข้าใจในตนเองและเข้าใจผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานเป็นทีม (โรงเรียนบ้านเม็กน้อย, 2564, น. 1)

จากการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์เบื้องต้นของนักเรียนจำนวนหนึ่งซึ่งปฏิบัติท่ารำยังไม่ถูกต้องตามแบบแผนท่ารำนาฏศิลป์ไทย สาเหตุอาจเกิดจากนักเรียนได้เรียนรู้การรำที่ยังไม่ถูกต้องตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทยและขาดทักษะในการฝึกฝนท่ารำที่ถูกต้อง ผู้ศึกษาได้ทำการปรับเทคนิคการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ ที่จะช่วยแก้ปัญหาให้กับนักเรียนในการที่จะพัฒนาทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์เบื้องต้น นักเรียนจะได้ฝึกหัดการแก้ปัญหาจากการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้นักเรียนได้มีทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่บกพร่องเป็นปัญหาสมควรแก้ไข เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าใจความต้องการของตนเองและของผู้อื่นจากการสัมผัสด้วยการปฏิบัติ จึงเกิดการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถของตนเอง ผู้ศึกษาจึงนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะโดยใช้สื่อวีดีทัศน์ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์เบื้องต้นเป็นการพัฒนาทักษะการรำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้เพื่อฝึกทักษะการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์เบื้องต้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่3โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัยจังหวัดมหาสารคามเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชานาฏศิลป์สูงขึ้น เพราะการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ฝึกฝนให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์และการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง เน้นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา เปิดโอกาสให้ฝึกระดมความคิดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติกิจกรรมและเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ ความเข้าใจที่จะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย

1.2.3 เพื่อศึกษาพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย

1.3 สมมุติฐาน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้ศึกษาได้ดำเนินการลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.4.1 กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.4.2 ด้านตัวแปรที่ศึกษา

1.4.2.1 ตัวแปรต้น

1) กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติแบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.4.2.2 ตัวแปรตาม

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2) ความพึงพอใจของนักเรียน

1.4.3 ด้านเนื้อหาสาระ

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด รายวิชานาฏศิลป์พื้นฐาน

สาระที่ 3 แสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมายแทนการพูด

มาตรฐาน ศ.3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

ศ.3.1 ป.2/3 แสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมายแทนการพูด และ ศ.3.1 ป.2/4 แสดงท่าทางประกอบจังหวะ อย่างสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็น 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 นาฏยศัพท์ 1 จำนวน 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 นาฏยศัพท์ 2 จำนวน 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 นาฏยศัพท์ 3 จำนวน 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 นาฏยศัพท์ 4 จำนวน 2 ชั่วโมง

1.4.3 ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

1.4.3.1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ที่ให้กลุ่มได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรม ทัศนคติ และการเข้าใจที่ให้กลุ่มรู้วิธีแก้ไขปัญหา ยอมรับพัฒนาตนและรับรู้ตนเอง เรียนรู้ปฏิกิริยาภายในกลุ่ม กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป็นการใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือที่ดีต่อการพัฒนา

แบบฝึก หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติแบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ เรื่องการแสดงพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้ายโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ทั้งผลงานที่ดี และได้ทั้งความรู้สึกและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงาน โดยมีกิจกรรมและขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น ทบทวนความรู้เดิม การสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

2. ขั้นกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการเรียนของตนและเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์อภิปราย ให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนได้ในภายหลัง และใช้แบบฝึก

3. ขั้นอภิปรายและวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นความรู้สึกเละการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

4. ขั้นสรุปและนำไปใช้ เป็นขั้นของการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ จากขั้นกิจกรรมและอภิปรายผลมาประสานกันจนได้ข้อสรุปที่ชัดจน รวมทั้งการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนนำเอา

การเรียนรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติหรือใช้จริงในชีวิตประจำวัน หลังจากนั้นครูผู้สอนและผู้เรียนต้องช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

ประสิทธิภาพ หมายถึง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติเรื่องนาฏศิลป์ไทย รายวิชานาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ซึ่งวัดได้จากสัดส่วนระหว่างคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมด จากการทำแบบทดสอบย่อยท้ายแผนและคะแนนทักษะปฏิบัติ ที่ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนได้ถูกต้องกับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ถูกต้อง การสร้างพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างแรงจูงใจ ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา นาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้านและบทเรียนที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80

เกณฑ์ 80 ตัวแรก คือ 80 ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทุกคนทำได้จากการทำแบบทดสอบย่อยท้ายแผนและคะแนนจากการประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนที่มีค่าตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

เกณฑ์ 80 ตัวหลัง คือ ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทุกคนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนที่มีค่าตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ทักษะปฏิบัติ หมายถึง งานหรือกิจกรรมที่ครูสร้างขึ้นโดยมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น และช่วยฝึกทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยใช้แบบฝึกดังนี้

แบบฝึกที่ 1 ชวนหนูจับคู่รู้ท่า ใช้ในแผนที่ 1
แบบฝึกที่ 2 วงสวยด้วยตัวเรา ใช้ในแผนที่ 2
แบบฝึกที่ 3 นาฏยศัพท์ ใช้ในแผนที่ 3
แบบฝึกที่ 4 กระเป๋านาฏยศัพท์ ใช้ในแผนที่ 4

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ

ความพึงพอใจ หมายถึง นักเรียนได้ความรู้และความสามารถในการเรียนนาฏยศัพท์และภาษาท่าทางนาฏศิลป์หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ไทย เรื่อง การแสดงพื้นบ้านและยังสามารถพัฒนาการทางการปฏิบัติหลังเรียนได้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และคุณครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนและพัฒนาความรู้และทักษะได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 นักเรียนมีความรู้และความสามารถในการปฏิบัตินาฏยศัพท์และภาษาท่าทางนาฏศิลป์หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ไทย เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน

1.5.2 นักเรียนสามารถพัฒนาการทางการปฏิบัติหลังเรียนได้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

1.5.4 นักเรียนได้เรียนรู้นาฏยศัพท์เกี่ยวกับนาฏศิลป์ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเกม กิจกรรมการร้องเพลง

1.5.4.1 เป็นแนวทางสำหรับครูในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนและพัฒนาความรู้และทักษะได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.5.4.2 สถานศึกษา มีสื่อ กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องด้านการศึกษา สามารถนำความรู้ไปเชื่อมโยงให้เข้ากับกลุ่มสาระ การเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5.4.3 สถานศึกษาได้สารสนเทศทางการศึกษาที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้น อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถไปประยุกต์ใช้รายวิชาอื่น ๆ ได้

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร ตำรา คู่มือ แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมเอกสารตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์)
3. นาฏศิลป์พื้นบ้าน
4. การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
5. แบบฝึกทักษะปฏิบัติ
6. แผนการจัดการเรียนรู้
7. ประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้
8. ดัชนีประสิทธิผล
9. ความพึงพอใจ
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
11. กรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนด วิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน ในแต่ละระดับกำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

2.1.1 วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2.1.2 หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

2.1.2.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.1.2.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

2.1.2.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.1.2.4 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

2.1.2.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.2.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

2.1.3 จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.1.3.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

2.1.3.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และการมีทักษะชีวิต

2.1.3.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

2.1.3.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.1.3.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2.1.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

2.1.4.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2.1.4.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

2.1.4.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

2.1.4.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

2.1.4.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

2.1.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

2.1.5.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2.1.5.2 ซื่อสัตย์สุจริต

2.1.5.3 มีวินัย

2.1.5.4 ใฝ่เรียนรู้

2.1.5.5 อยู่อย่างพอเพียง

2.1.5.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

2.1.5.7 รักความเป็นไทย

2.1.5.8 มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

2.1.6 มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

2.1.6.1 ภาษาไทย

2.1.6.2 คณิตศาสตร์

2.1.6.3 วิทยาศาสตร์

2.1.6.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.1.6.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.1.6.6 ศิลปะ

2.1.6.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.1.6.8 ภาษาต่างประเทศ

2.1.7 ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

2.1.7.1 ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ

2.1.7.2 ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับประถมศึกษา

2.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์)

2.2.1 ความสำคัญของวิชาศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

2.2.2 สาระสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ

2.2.2.1 ทัศนศิลป์ มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทัศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงาน ทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิควิธีการของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลปะ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2.2.2 ดนตรี มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบดนตรี แสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณด้านดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ร้องเพลงและเล่นดนตรี ในรูปแบบต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี แสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิงสุนทรียะ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีวัฒนธรรม และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

2.2.2.3 นาฏศิลป์ มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์

ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ3.1 เข้าใจ และแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ศิลปะเป็นความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์ อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

2.3 นาฏศิลป์พื้นบ้าน

2.3.1 ความหมายของนาฏศิลป์พื้นบ้าน

นาฏศิลป์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่าศิลปะแห่งการละคร หรือการฟ้อนรำ

การสร้างสรรค์ ตามการให้คำจัดความของราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายว่าสร้างให้มีให้เป็นขึ้น (มักใช้เป็นนามธรรม) มีลักษณะริเริ่มในทางที่ดี เช่นความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะสร้างสรรค์ นอกจากนี้การสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ ยังรวมถึงการประยุกต์ ซึ่งคำนิยามกล่าวว่าเป็นการนำความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ มาปรับให้เป็นประโยชน์

อารี สุทธิพันธุ์ (2555) กล่าวถึงกระบวนการในการสร้างสรรค์งานไว้ว่าการสร้างให้เกิดเป็นสิ่งใหม่หรือของใหม่นั้น มีหลักในการสร้างสรรค์ที่สำคัญ 3 ประการ หรือจะเรียกว่ากระบวนในการสร้างสรรค์ก็ได้คือ

1. การสลับให้ต่างไปจากที่เคยเห็น (misplacing) เช่น การสลับให้ผิดตำแหน่งที่เคยเห็นมาก่อน การสลับให้มีรูปร่างหรือรูปทรงต่างไปจากเดิม การสลับให้มีสีสันแตกต่างไปจากที่เคยเห็นกันมาแล้ว การสลับให้เกิดประโยชน์ใช้สอยต่างออกไปจากที่เคยพบเห็นเคยทราบมาก่อน การสลับมีประโยชน์ได้มากมายหลายประการ เป็นความคิดสร้างสรรค์อย่างหนึ่งที่จาเป็นมาก การสลับทั้งประการนี้ เป็นกระบวนความคิดสร้างสรรค์ที่มักจะทาให้ผู้ชมรูปเขียนหรือภาพปัน มักฉงนอยู่เสมอเนื่องจากไม่คุ้นหรือไม่เคยคาดคิดมาก่อน

2. การสร้างความคิดให้สับสน (ambiguity) คือ การพยายามให้ผู้ชมได้ใช้ความคิดและสังเกตต่อเรื่องราวที่ตนเห็นซึ่งอาจจะดาเนินได้ดังนี้ การดาเนินเรื่องแล้วขมวดปมให้คิด การเน้นส่วนที่เห็นว่าไม่สำคัญให้เด่นขึ้น การผูกเรื่องใหม่ให้เห็นว่า มันอาจจะเป็นไปได้หรือมันน่าจะเป็นไปได้

3. การปรุงแต่งดัดแปลงใหม่ (adjustable) คือ การที่รู้จักดัดแปลงของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ใหม่ขึ้น แปลกไปจากเดิม โดยมีวิธีการปรับปรุงของเดิมจากความคิดเดิม การเปลี่ยนแปลงฐานะเดิมให้ดีขึ้น และการปรับให้เหมาะสมกับเวลาและบริเวณว่าง (time and space)

กระบวนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ประการ ดังกล่าวคือ การสลับที่ การสร้างความคิดสับสนและการปรุงแต่งเป็นเหตุที่สำคัญในวิธีการสร้างศิลปกรรมทุกชนิด ทุกแขนงศิลปกรรมถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงและไม่มีคนเข้ามีส่วนร่วมด้วยจะเรียกว่าเป็นศิลปกรรมที่สมบูรณ์ไม่ได้ ดังนั้น

การเปลี่ยนแปลงศิลปกรรมทุกๆอย่างทุกระดับ จำต้องยึดถือลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. ความกว้างขวางในรูปทรงและเรื่องราว หรือความหลากหลาย
2. ความคิดแรกเริ่มเป็นของตนเอง หรือความเป็นต้นแบบ

3. ความเหมาะสมสามารถดัดแปลงแก้ไขให้ได้ดีได้

ความคิดสร้างสรรค์ทางความงาม หมายถึง การสร้างความงามใหม่ แปลกไปจากเดิม เช่น การสลับสีเสื้อผ้า การออกแบบลวดลายเสื้อผ้า หรือออกแบบตกแต่งเพื่อความงามอื่น ๆ รวมถึงการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ด้วยความคิดสร้างสรรค์ทางประโยชน์ ได้แก่ ความพยายามที่จะใช้สิ่งของที่มีประโยชน์อยู่แล้วทำประโยชน์อื่น ๆ นอกเหนือจากที่รู้จักกัน เช่น การนำเอาเครื่องเรือหางยาวมาทำเป็นเครื่องสูบน้ำหรือนำเอาผ้าขาวม้าไปใช้แทนยางในรถจักรยานหรือยางในลูกบอลเล่นแก้ขัด เป็นต้น

จากประสบการณ์การสอนของผู้เขียนนักศึกษาในวิชาเอกนาฏศิลป์ในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีกลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นฐานแตกต่างกันก่อนเข้ามาศึกษาในวิชาเอกนาฏศิลป์โดยแบ่งกลุ่มหลัก ๆ ได้คือ

1. มีประสบการณ์การเรียนนาฏศิลป์ไทย 5 ปีขึ้นไป อย่างสม่ำเสมอฝึกฝนอย่างเป็นระบบ คือ กลุ่มนักศึกษาสังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์กรมศิลปากร มีความถนัดนาฏศิลป์ไทยแบบมาตรฐานนาฏศิลป์พื้นเมืองอย่างเข้มข้น

2. มีประสบการณ์การเรียนนาฏศิลป์ไทย 2-3 ปีขึ้นไป ในส่วนร่วมการแสดงของโรงเรียน คือ กลุ่มประเภทนักเรียนทั่วไปที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนาฏศิลป์ในชมรมนาฏศิลป์หรือการละครมีความถนัดที่หลากหลายแต่ไม่ถนัดอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ

3. มีประสบการณ์การเรียนนาฏศิลป์ไทยน้อยกว่า 1 ปี ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนไม่บ่อยครั้ง คือ กลุ่มประเภทนักเรียนทั่วไป ที่อาจเคยมีประสบการณ์บ้าง ซึ่งไม่มีความถนัดในวิชานาฏศิลป์

อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ในระดับอุดมศึกษามีพื้นฐานความถนัดในนาฏศิลป์ต่างกัน ทั้งนี้เรื่องการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ก็มิใช่เรื่องยาก เกินไปที่จะทำได้จากประสบการณ์การสอนของผู้เขียนในรายวิชาผลงานความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ พอจะสรุปได้ว่าการเลือกประดิษฐ์นาฏศิลป์ชุดใหม่นั้นสามารถมีรูปแบบแนวทางการสร้างสรรค์ได้ดังนี้

1. พิจารณาจากความสามารถ ความรู้ของตนในชิ้นงานนั้น ๆ เช่น มีพื้นฐานรำได้เต้นเป็นพื้นเมืองคล่อง สามารถสร้างงานได้ทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ (มาตรฐาน) นาฏศิลป์พื้นเมืองสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ร่วมสมัยหรือนาฏศิลป์ประยุกต์ หรือมีความสามารถเฉพาะอย่างหรือถนัดเพียงรูปแบบใดรูปแบบเดียว ควรจะเลือกทาในสิ่งที่ตนถนัดการหยิบเอาความถนัดมาใช้เป็นสิ่งที่ง่ายกว่าการแสวงหาที่ไม่ถนัด ซึ่งจะทำให้เราทราบกฎเกณฑ์ในรูปแบบนั้น ๆ ดีกว่า ถ้าไม่ถนัดนาฏศิลป์ทุกรูปแบบ ควรเลือกนาฏศิลป์ร่วมสมัย ที่สามารถใช้องค์ประกอบหลายอย่างในการแสดงหารูปแบบการนาเสนอที่แปลกใหม่มานำเสนอร่วมด้วย เช่น รูปแบบการนำเสนองาน การใช้ฉาก อุปกรณ์ สื่อ เพื่อให้งานน่าสนใจ มีจุดขาย

2. พิจารณาจากโครงเรื่องที่สะท้อนสิ่งที่กำลังได้รับความสนใจหรือเป็นการนำเสนอโลกการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น เรื่องโลกยุคดิจิตอลที่มาถึงและความเป็นไปต่ออนาคตการเปลี่ยนแปลงของขั้นบรรยากาศโลกมีผล ซึ่งเนื้อหาที่น่าสนใจเป็นจุดดึงดูดที่จะได้รับความนิยมจากผู้ชม

3. พิจารณาจากสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์มีแรงบันดาลใจที่จะทำขึ้น เช่น ชอบวิถีชีวิตชนบทเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ รู้จักเอกลักษณ์และเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น ใฝ่ฝันอยากจะทำในสิ่งที่ตนมุ่งมั่นถึงแม้จะไม่มีความถนัดมากนัก ก็สามารถศึกษา แสวงหาคาตอบและมีที่ปรึกษาในผลงานก็สามารถทำขึ้นได้

4. พิจารณาจากนักแสดงนักแสดงจัดว่ามีความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ต่อแนวคิดในการสร้างสรรค์เพราะหากนักแสดงไม่มีความถนัดในงานที่ผู้สร้างอยากจะทำก็เท่ากับไม่ประสบความสำเร็จเพียงจุดแรกแล้ว เช่น ผู้สร้างสรรค์ต้องการนำเสนอรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยแต่นักแสดงไม่มีความถนัดไม่เข้าใจการเคลื่อนไหวแสดงท่าทางที่ดูฝืนธรรมชาติขัดต่อสายตาผู้ชมลักษณะเช่นนี้การแสดงก็ไม่บังเกิดผลสำเร็จที่ดีได้ ดังนั้นจึงควรมีนักแสดงที่สามารถเข้าใจกระบวนการ มีความถนัดที่จะแสดงในงานนั้น ๆ ได้

5. พิจารณาจากงบประมาณ การแสดงทุกชุดต้องมีการลงทุน ไม่ว่าจะน้อยหรือมากถ้าผู้สร้างสรรค์สามารถหางบประมาณได้เพียงพอต่อการแสดงก็จัดว่า การแสดงนั้นมีความเป็นไปได้ในการทำให้ประสบความสำเร็จ เช่นผู้สร้างสรรค์ต้องการใช้อุปกรณ์การแสดงที่มีราคาสูง ต้องจ้างทำหรือใช้ชุดแต่งกายที่มีการตัดเย็บใหม่ทั้งชุด ไม่สามารถสร้างขึ้นเองได้ ต้องอาศัยการจ้างทำซึ่งมีงบประมาณที่สูงเกินกว่างบประมาณที่มี เช่นนี้ก็ขัดแย้งกับความต้องการของผู้สร้างสรรค์ จึงควรพิจารณารูปแบบที่นำเสนอให้มีความเหมาะสมกับงบประมาณ

6. พิจารณาจากภาพรวมของการสร้างงานผู้สร้างสรรค์ผลงานนอกจากจะใช้ประสบการณ์แรงบันดาลใจองค์ประกอบของการแสดงต่าง ๆ แล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์คือภาพรวมของการสร้างงาน เช่น ทำแล้วได้อะไร เพื่ออะไรมีประโยชน์หรือไม่ เป็นการหาโจทย์และคาตอบของผู้สร้างสรรค์งาน ให้มีเป้าหมายของการกระทำที่ชัดเจน เช่น ต้องการสร้างการราบวงสรวงของศาลหลักเมืองในจังหวัดของตนเพื่อเป็นการศึกษาท่าฟ้อนแบบดั้งเดิมนามาประยุกต์ใหม่ เพราะท่าฟ้อนเดิมที่มีอาจไม่ได้มีการศึกษาเพิ่มเติม จึงทำให้ท่าฟ้อนพื้นบ้านขาดหายไปในการประยุกต์ใหม่จึงรวบรวมผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ควบคู่กับไปจึงมีประโยชน์ต่อการสร้างผลงานนี้ขึ้นและถ่ายทอดโดยคนในท้องถิ่นรุ่นสู่รุ่น ทำให้ท่าฟ้อนที่คิดใหม่นี้มีคุณค่าคุณประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ใหม่หรือการสร้างสรรค์ผลงานทำขึ้นเพื่อสะท้อนปัญหาที่เป็นอยู่ของชุมชน เช่น การกำจัดขยะและวิธีนำไปรีไซเคิลแก้ปัญหาการขาดความรู้ของมนุษย์ที่ทาให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของโลกจากนั้นผู้สร้างสรรค์นาการแสดงนี้ไปแสดงในโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการปลูกฝังต่อเยาวชนให้ช่วยกันอนุรักษ์โลก

เมื่อผู้สร้างสรรค์งานพิจารณาจากพื้นฐานองค์ประกอบการสร้างงานบนพื้นฐานความเป็นไปได้ทั้งภาพในจินตนาการ การออกแบบ และอยู่บนพื้นฐานที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงแล้วนั้นมีความคิดรวบยอด (Concept) ของการแสดงที่จะทำแล้ว ขั้นตอนต่อไปของผู้สร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์คือการออกแบบองค์ประกอบของงาน อันได้แก่ ท่ารำ เพลง ดนตรี ชุดแต่งกายการออกแบบการเคลื่อนที่การออกแบบเวที ฉาก แสง ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ใช้ทฤษฎีทางทัศนศิลป์เป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างสรรค์ด้านนาฏศิลป์ในทุกส่วนร่วมกัน จึงต้องศึกษาองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ควบคู่กันเพื่อให้ผลงานสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้นมีพื้นฐานทางศิลปะในการออกแบบ ยิ่งทำให้ภาพรวมการแสดงและรายละเอียดในองค์ประกอบต่าง ๆ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า นาฏศิลป์เป็นความคิดสร้างสรรค์ศิลปะสร้างสรรค์การสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ ยังรวมถึงการประยุกต์ ซึ่งคำนิยามกล่าวว่าเป็นการนำความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ มาปรับให้เป็นประโยชน์

2.4 การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

2.4.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

บุญชม ศรีสะอาด (2554) ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การที่บุคคลมารวมกลุ่มการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยร่วมมือการวางแผนตั้งเป้าหมายวิเคราะห์แก้ปัญหาร่วมกัน

ทิศนา แขมมณี (2555) ได้กล่าวว่า กระบวนกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการขั้นตอน วิธีการ พฤติกรรม และปฏิสัมพันธ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ในการดำเนินงานกลุ่มซึ่งจะช่วยให้กลุ่มดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ได้ทั้งผลงานที่ดี และได้ทั้งความรู้ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงาน ซึ่งจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับพลังผลักดันจากองค์ประกอบและปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของกลุ่ม หากผู้นำและสมาชิกกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ก็ย่อมส่งผลต่อกระบวนการของกลุ่มอีกด้วย

จิตรา เสริมศรี (2559) ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า การที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มหลาย ๆ ฝ่ายศึกษาพฤติกรรมการเป็นผู้นำผู้ตามความคิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและมีการศึกษาจากประสบการณ์โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

Shaw (1981) มีแนวความคิดว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกลุ่มที่สมาชิกมีการเคลื่อนไหวหรือไม่หยุดนิ่งโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอาศัยซึ่งกันและกันของสมาชิกภายในกลุ่มและการพึ่งพาอาศัยกันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเพราะว่ากลุ่มสัมพันธ์เป็นกลุ่มที่สมาชิกแต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวเพื่อความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

Rowntree (1981) ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ว่าเป็นระบบที่ซับซ้อนของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งเน้นถึงพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในกลุ่ม

Bradford (1987) ได้กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นพฤติกรรมกลุ่มที่มีผลมาจากการหาข้อตกลงจากการสังสรรค์ของบุคคลภายในกลุ่มซึ่งมีหลายองค์ประกอบด้วยกัน และเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน รู้ถึงพฤติกรรมของกันและกัน เป็นการพัฒนาสมาชิกภายในกลุ่ม

Runkel & schmuck (1992) มีแนวความคิดว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกลุ่มที่ของกลุ่มจะคงอยู่ได้ต้องอาศัยมาตรฐานของกลุ่ม เช่น ความร่วมมือกัน วิธีของการแก้ปัญหาอิทธิพลหรือการโน้มน้าวชักจูงภายในกลุ่ม ตลอดจนมิตรภาพภายในกลุ่ม เป็นต้น กลุ่มสามารถใช้ความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในกลุ่มวัตถุประสงค์ของกลุ่มตลอดจนการสื่อสารภายในกลุ่มในวิถีทางใดวิถีทางหนึ่งมาพัฒนาวิถีทางปฏิบัติงานของกลุ่ม

สรุปได้ว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หมายถึงการรวมตัวของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิกิริยาโต้ตอบกันอย่างเสรีมีการกระตุ้นซึ่งกันและกันร่วมกันทำงานอย่างเป็นกระบวนการรู้จักสื่อสารและปรับตัวเข้าหากัน มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ได้ตัดสินใจร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา รวมทั้งมีการแปลความหมายของพฤติกรรมของสมาชิกภายในกลุ่มโดยอาศัยประสบการณ์ภายในกลุ่มและความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ภายในกลุ่มนี้ จะนำไปใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกภายในกลุ่มให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อการทำงานร่วมกันอย่างดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3.2 ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

พัชรี จันทกุล (2560) กล่าวว่า คือ ทฤษฎีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีสนาม (Field Theory) ของ Kert Lewin ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญสรุปได้ดังนี้คือ

1.1 พฤติกรรมจะมีผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม

1.2 โครงสร้างของกลุ่มจะเกิดการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะต่างกัน

1.3 การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มในรูปของการกระทำความรู้สึกและความคิด

1.4 องค์ประกอบต่างๆดังที่กล่าวทำให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มแต่ละครั้งซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

1.5 สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากันและพยายามช่วยกันทำงานซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้เกิดแรงผลักดันของกลุ่มทำให้การทำงานเป็นไปด้วยดี

2. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) ของเบลล์ (bales) โฮมาน (Homan) และไวท์ (Whyte) มีแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีดังนี้

2.1 กลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์โดยการกระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือมีการปฏิสัมพันธ์กับทางร่างกายทางวาจาและจิตใจ

2.2 กิจกรรมต่างๆที่กระทำผ่านการมีปฏิสัมพันธ์จะก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก

3. ทฤษฎีระบบ (System theory) มีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

3.1 กลุ่มจะต้องประกอบด้วยโครงสร้างหรือระบบซึ่งมีการแสดงบทบาทการกำหนดบทบาทและตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกถือเป็นการลงทุนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

3.2 การแสดงบทบาทตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกจะกระทำโดยการสื่อสารระหว่างการและจากการเปิดเผยตัวในกลุ่ม

4. ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Orientation) ของโมนเรโน (Moreno) มีแนวคิดสำคัญดังนี้

4.1 ขอบเขตการกระทำของกลุ่มจะเกิดขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของสมาชิกในกลุ่มการเลือกรูปแบบและวิธีการที่จะปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (interpersonal Choice)

4.2 เครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ได้คือการแสดงบทบาทสมมุติ (Role playing) และการใช้เครื่องมือวัดสังคมนิยม (Sociometric Test)

5. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Orientation theory) ของซิกมันฟรอยด์ (sigmund freud) มีแนวคิดที่สำคัญคือ

5.1 เมื่อบุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่มจะต้องอาศัยแรงจูงใจซึ่งอาจเป็นรางวัลหรือความสำเร็จภายในกลุ่มเป็นผลมาจากการทำงานกลุ่ม

5.2 การรวมกลุ่มจะทำให้บุคคลมีโอกาสแสดงตนหรืออาจพยายามปิดบังตนโดยวิธีต่างๆการใช้แนวคิดนี้ในการวิเคราะห์กลุ่มโดยให้บุคคลแสดงออกตามความจริงโดยใช้วิธีการบำบัดทางจิตก็จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ยิ่งขึ้น

6. ทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไป (General psychology) มีแนวคิดว่าการใช้หลักจิตวิทยาต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับรู้ การเรียนรู้ ความคิด ความเข้าใจ การให้แรงจูงใจ จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในแง่ของรวบรวมข้อมูลทางสังคมและการใช้ข้อมูลนั้นให้เป็นประโยชน์กับการแสดงพฤติกรรมของตน

7. ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Sensuality Theory) ของแคทเทล (Cattel) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการจากทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือกฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม แนวคิดในทฤษฎีนี้ประกอบด้วย

7.1 ลักษณะของกลุ่มโดยทั่วไปมีดังนี้

7.1.1 กลุ่มแต่ละกลุ่มมีสมาชิกซึ่งมีบุคลิกภาพเฉพาะตัว (Population Trait) ได้แก่ สติปัญญา ทัศนคติ บุคลิกภาพ เป็นต้น

7.1.2 กลุ่มแต่ละกลุ่มมีบุคลิกเฉพาะกลุ่ม (Sensuality Traits หรือ Personality Traits) ซึ่งเป็นผลมาจากสมาชิกกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป บุคลิกของกลุ่ม ได้แก่ ความสามารถของกลุ่มที่มีอยู่ การกระทำของสมาชิกร่วมกัน การตัดสินใจ รวมทั้งพฤติกรรมหรือการแสดงออกของสมาชิก เป็นต้น

7.1.3 กลุ่มแต่ละกลุ่มมีโครงสร้างภายในเฉพาะคน (Characteristic of Internal Structure) ซึ่งหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และแบบแผนหรือลักษณะในการรวมกลุ่ม

7.2 พลังอันเกิดจากบุคลิกภาพของกลุ่ม (Dynamics of Syntality) หมายถึง การแสดงอาการหรือการร่วมมือร่วมของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง การกระทำของสมาชิกมีลักษณะ 2 ประการ คือ

7.2.1 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มรวมกันได้ หมายถึงลักษณะของความร่วมมือในการกระทำกิจกรรมของสมาชิกคละกลุ่ม เพื่อให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกเป็นไปได้อย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งทำให้กลุ่มไม่แตกแยกหรือมีสมาชิกถอนตัวออกจากกลุ่ม

7.2.2 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ หมายถึงกิจกรรมที่สมาชิกกระทำเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

8. ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลกลุ่ม (A Theory of Group Achievement) สต๊อกดิลล์ (Stogdill) ได้อธิบายทฤษฎีนี้ว่า สัมฤทธิ์ผลของกลุ่มโดยทั่วไปมี 3 ด้าน คือ

8.1 การลงทุนของสมาชิก เมื่อบุคคลมารวมกลุ่มกันต่างคนต่างจะแสดงออกและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งคาดหวังการตอบสนองตามความคิดเห็นและความเข้าใจของตน ซึ่งการกระทำต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่มถือเป็นการลงทุนของสมาชิก

8.2 โครงสร้างและผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม

8.2.1 โครงสร้างอย่างเป็นทางการคือ สิ่งที่คาดหวังจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น การกำหนดตำแหน่งให้แก่สมาชิกแต่ละคนให้มีฐานะและหน้าที่ตามที่ควรจะเป็นเพื่อให้สมาชิกกระทำและตอบสนองตามที่คาดหวังไว้และทำให้ผลของการทำงานเป็นจริงขึ้นมาได้

8.2.2 โครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกคือ โครงสร้างของกลุ่มที่เชื่อว่าจะมีอยู่ภายในตัวสมาชิกแต่ละคน สมาชิกแค่ละคนจะมีอิสระที่จะแสดงบทบาทของตนได้อย่ามเต็มที่บทบาทที่กล่าวถึง ได้แก่ ความรับผิดชอบและอำนาจในการทำตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

8.2.3 ผลงานของกลุ่มหรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม หมายถึง ผลที่ได้รับจากการลงทุนของสมาชิก ซึ่งได้แก่ การแสดงออก การปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผลโดยผ่านการแสดงออกตามโครงสร้างและการกระทำของกลุ่ม ผลที่กลุ่มได้รับมี 3 ประการ คือ

8.2.3.1 ผลของการทำงาน ซึ่งเกิจากความดาคหวังหรือมุ่งหมาย และการกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

8.2.3.2 ขวัญและกำลังใจของกลุ่ม หากกลุ่มมีโครงสร้างและกระบวนการที่ดีขวัญและกำลังใจของกลุ่มจะมีมากขึ้น

8.2.3.3 ความสามัคคี หรือการยึดเหนี่ยวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นผลที่เกิดขึ้นจากความพอใจของสมาชิกกลุ่มในการทำงานร่วมกันสัมฤทธิ์ผลของกลุ่มดังกล่าว เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการลงทุนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ซึ่งหมายถึง การแสดงออกของสมาชิกแต่ละคน การปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก ความรับผิดชอบของสมาชิก การใช้อำนาจของผู้นำ บทบาทหน้าที่ของสมาชิก ทั้งที่เป็นทางการและที่เป็นบทบาทเฉพาะตน การคิดละตัดสินใจของสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น

9. ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของ ชอว์ อธิบายทฤษฎีไว้ว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความต้องการที่จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหมู่คณะ ต้องการที่จะได้การรับนับถือและการกย่องจากผู้อื่น นอกจากนั้นยังต้องการที่จะเป็นที่รักของบุคคลอื่นและในขณะเดียวกันก็ต้องการที่จะมีอำนาจเหนือผู้อื่น ควบคุมผู้อื่น บุคคลแต่ละคนมีรูปแบบหรือมีลักษณะเฉพาะในการปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยง และปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นซึ่งความสัมพันธ์นั้นอาจเป็นไปในลักษณะที่เข้ากันได้หรือเข้ากันไม่ได้ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และการปรับตัวของสมาชิกในกลุ่ม

สรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีพื้นฐานมาจาก 9 ทฤษฎี คือทฤษฎีสนาม (Field Theory) ของเคิร์ทเลวิน (Kert lewin) ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaclion Theory) ของเบลส์ (Bales) โฮมาน (Homan) และไวท์ (Whyrete) ทฤษฎีระบบ (System Thory) ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociopathie Theoy) ของไมเรโน (Moreno) ทฤษฎีจิตวิคราะห์ (Psychoanalytic Orientation Theoy) ของชิกมันด์ฟรอยค (Sigmund Freud) ทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไป (General Psychology) ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Sensualiy Thcory) ของ แคทแทล (Cattel) ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลกลุ่ม (A Theory of Group Achievement) สต๊อกดิลล์ (Stogdill) ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ของชุทซ์ (Schut) จากทฤษฎีทั้ง 9 ทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นทฤษฎีที่เน้นถึงการมีบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ในการปรับตัวเข้าหากันในสังคมหนึ่งสังคมได้ที่ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการแสดงออกทั้งทางกาย วาจา อารมณ์และจิตใจ

ในการตัดสินใจเพื่อกระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้โดยอาศัยกระบวนการจูงใจและการเสริมแรงซึ่งกันและกัน

2.3.3 หลักการของกลุ่มสัมพันธ์

หลักการของกลุ่มสัมพันธ์ เป็นแนวคิด รูปแบบ วิธีการในการจัดกิจกรรมตามแนวทางของกลุ่มสัมพันธ์ ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและปฏิบัติตนตามบทบาทที่ได้รับ

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549) กล่าวถึงหลักการของกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้

1. การเคารพการมีสมาชิกของแต่ละบุคคล และช่วยให้สมาชิกพัฒนาได้อย่างเต็มที่ภายใต้กลุ่มที่มีประสิทธิภาพ โดยยึดถือว่าสมาชิกทุกคนมีสมรรถภาพในตนเอง และย่อมแสดงออกมาได้ในขณะที่อยู่ในกลุ่ม

2. ประสบการณ์กลุ่มเป็นวิธีที่จะตอบสนองความต้องการของบุคคลในแง่การยอมรับนับถือ การหาประสบการณ์ใหม่ การเห็นพ้องด้วย และการสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้สมาชิก

3. สมาชิกทุกคนต้องยอมรับบทบทอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนแสดงออกมีผลต่อการที่จะให้กลุ่มได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มอย่างเต็มที่

4. สมาชิกทุกคนควรมีความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มทุกคนต้องยอมรับการเป็นหัวหน้าเมื่อกลุ่มต้องการให้เป็นเช่นนั้น ลักษณะหัวหนักลุ่มจะต้องดำเนินไปในรูปแบบที่เป็นที่ปรึกษาสนับสนุนและนำสมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มอย่างเต็มที่

5. สมาชิกทุกคนต้องรับฟังผู้อื่น เปิดเผยตัวเองในกลุ่ม รู้จักยอมรับ และมีความพึงพอใจต่อการที่สมาชิกมีส่วนร่วมในกลุ่ม

6. สมาชิกควรได้รับแรงหนุนกำลังที่ได้มีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างแท้จริง นอกจากนี้แล้วสมาชิกต้องยึดถือว่าตนเองมีคุณค่าก็ต่อเมื่อได้ทำงานให้แก่กลุ่มอย่างเต็มความสามารถ

7. สมาชิกในกลุ่มต้องมองเห็นคุณค่าของบุคลิกภาพดังกล่าวนั้น จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความสำคัญและความมั่นคงของกลุ่ม

8. กิจกรรมของกลุ่มที่มีความแตกต่างกันออกไปย่อมทำให้สมาชิกได้มีโอกาสมีส่วนร่วมตามความสามารถและความสนใจของตนเอง ทั้งนี้จะทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันอย่างกว้างขวาง

9. สมาชิกทุกคนต้องเอาใจใส่และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของกลุ่ม ความสำเร็จของการแก้ปัญหาขึ้นอยู่กับความเอาจริงเอาจังของสมาชิกกลุ่ม

10. ความมีชื่อเสียงของกลุ่มรวมทั้งเสถียรภาพทางอารมณ์ของสมาชิกในกลุ่มจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษา ส่งเสริม ธำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง และเสถียรภาพดังกล่าว

11. การให้ความร่วมมือของสมาชิกจะมีพลังสูงขึ้น ก็ต่อเมื่อทุกคนได้ตระหนักถึงความมุ่งหมายทั้งรูปแบบที่ปิด และความมุ่งหมายที่ซ่อนเงื่อนที่บุคคลแต่ละคนมีอยู่

12. พลวัตของกลุ่ม กลุ่มทำให้เกิดการเรียนรู้ทางจิตวิทยาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดการเรียนรู้ในระหว่างสมาชิกต่อสมาชิกด้วยกัน

13. ปัญหาในการสื่อสารภายในกลุ่มถ้าไม่ได้รับการแก้ไขให้มีพอย่อมกลายเป็นปัญหาทางวินัย และทำให้ประสิทธิภาพของกลุ่มลดต่ำลงได้

14.เทคนิคการทำงานร่วมกันของกลุ่มรวมทั้งการประเมินผล โดยกลุ่มย่อยจะเป็นหนทางที่จะทำให้กลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปหลักการของกลุ่มสัมพันธ์ ต้องตอบสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทของตนเองภายในกลุ่ม การให้ความร่วมมือกันภายในกลุ่มจะส่งผลถึงความสำเร็จของกลุ่ม เพราะทุกคนต้องมีส่วนร่วมในกลุ่ม สมาชิกทุกคนมีความเคารพกันรับฟังความคิดเห็นกันภายในกลุ่มและร่วมกันสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

2.3.4 ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

เรวดี วงศ์พรหมเมฆ (2521, อ้างถึงในน้ำอ้อย สุนทรพจน์, 2551) ได้นำมาลำดับเป็นขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ 4 ขั้นตอนด้วยกันคือ

1. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Participation) เป็นขั้นที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

2. ขั้นค้นพบ (Discovery) เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมโดยมีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองแล้วเขาจะเกิดความรู้สึกและความเข้าใจด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ขั้นวิเคราะห์ประเมินผล (Evaluation) ขั้นที่สำคัญที่สุดคือ การให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไป โดยครูจะตั้งคำถามว่า อะไร ทำไม และอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านความรู้และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ให้รวมกันเข้าเป็นจุดเดียว

4.ขั้นนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับตนเองและผู้อื่น (Application) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ก้าวนำไปอีกขั้นหนึ่ง คือสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้กับตนเองและผู้อื่นได้จากการศึกษาทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์และการเรียนรู้ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เน้นกิจกรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติจึงมีการปรึกษาหารือวางแผน การทำงานและการร่วมกิจกรรมกลุ่ม เน้นกิจกรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง การทำงานและร่วมกันคิดวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ สรุปหลักการนำไปประยุกต์ใช้

ทิศนา แขมมณี (2545) ได้อธิบายทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนว่า หมายถึงการสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทาง การจัดการเรียนการสอนซึ่งเน้นในเรื่องพฤติกรรมของคนที่มีผลกระทบต่อกันและกันโดยครูผู้สอนพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์

1. หลักการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนให้ทั่วถึงกันและกันมากที่สุดเท่าที่จะมากได้เพราะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. หลักการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มให้มาก มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นซึ่งความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมมีผลกระทบกันอยู่สมอ การฝึกผู้เรียนให้เรียนรู้ในลักษณะกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

3. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพยายามค้นหาและพบคำตอบด้วยตนเองซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดีและจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับการบอกเล่าจากผู้อื่น

4. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงควรพยายามเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบ ไม่ใช่มุ่งอยู่ที่คำตอบเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงกระบวนการและวิธีการที่ได้คำตอบนั้นมา

5. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ดังนั้นครูจึงควรจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสคิดค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนการสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

สรุปได้ว่า การสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องมีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพยายามค้นหา และพบคำตอบด้วยตนเอง เน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.3.5 ลักษณะการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับความรู้จากการลงมือปฏิบัติในกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคน

ในกลุ่มก็มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอแนวทางและขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

ทิศนา แขมมณี (2555) กล่าวถึงการสอนไม่ว่าจะใช้วิธีการใดหรือหลักการใดย่อมต้องมีการเตรียมการสอนเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเด็ก การเตรียมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ก็เช่นเดียวกันกับการสอนด้วยวิธีการอื่น ๆ จำเป็นต้องมีการวางแผนการสอนที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันทั้งระบบ แต่เนื่องจากการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีหลักการและลักษณะเฉพาะบางประการ การเตรียมการจึงต้องคำนึงถึงหลักการและลักษณะดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนให้ชัดจน โดยกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งนิยมเขียนในเชิงพฤติกรรม (Behavior or Performance Objectives) นอกจากนั้นจุดมุ่งหมายแต่ละประเภทแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมของเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของครูผู้สอน ในกรณีที่ครูสอนเนื้อหาสาระของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ และต้องการสอนกลุ่มสัมพันธ์สอดแทรกหรือควบไปกับเนื้อหาสาระด้วย เพื่อความชัดเจนควรกำหนดจุดมุ่งหมาย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือเป็นจุดมุ่งหมายด้านเนื้อหาและจุดมุ่งหมายกลุ่มสัมพันธ์การกำหนดเช่นนี้ จะช่วยให้เกิดความสะดวกและชัดเจนในการจัดกิจกรรมและประเมินผล

2. การกำหนดเนื้อหาหรือความคิดรวบยอด เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายชัดเจนแล้ว ครูผู้สอนจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจในเนื้อหาสาระและความคิดรวบยอด ที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนและเรียนให้เข้าใจชัดเจน เพื่อเป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

3. การกำหนดกิจกรรม สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน หรือประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ให้มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการสอนดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้กระบวนการขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การทบทวนความรู้เดิม การสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

3.2 ขั้นกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการเรียนของตนและเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ อภิปราย ให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนได้ในภายหลัง

3.3 ขั้นอภิปรายและวิเคราะห์ การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้สึกและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

3.4 ขั้นสรุปและนำไปใช้ เป็นขั้นของการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ จากขั้นกิจกรรมและอภิปรายผลมาประสานกันจนได้ข้อสรุปที่ชัดจน รวมทั้งการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน

นำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติหรือใช้จริงในชีวิตประจำวัน หลังจากนั้นครูผู้สอนและผู้เรียนต้องช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผล หลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้วครูจำเป็นต้องประเมินผลดูว่าผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ การวัดผลจะต้องวัดให้ตรงเป้าหมาย นอกจากนั้นครูควรกำหนดลงไปให้ชัดเจนว่าจะใช้วิธีประเมินผลจุดมุ่งหมายแต่ละข้อละครบทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านกลุ่มสัมพันธ์

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2552) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ไว้ดังนี้

1. ขั้นตั้งจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ ก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้

2. ขั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นนำ เป็นการสร้างบรรยากาศและสมาชิกของผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนการสอน การจัดสถานที่ การแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย แนะนำวิธีคำเนินการสอน กติกาหรือกฎเกณฑ์การทำงาน ระยะเวลาในการทำงาน

2.2 ขั้นสอน เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนลงมือสอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง โดยที่กิจกรรมต่าง ๆ จะต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องในบทเรียน เช่น กิจกรรมและเพลง บทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง การอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น

2.3 ขั้นวิเคราะห์ เมื่อดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แล้ว จะให้ผู้เรียนวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ในกลุ่มตลอดจนความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน โดยวิเคราะห์ประสบการณ์ที่ได้รับจากความรู้สึกและการรับรู้ของผู้เรียน แสดงข้อคิดที่ได้จากการทำงานกลุ่มให้คนอื่นได้รับรู้ เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ของกันและกัน ขั้นวิเคราะห์ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น มองเห็นปัญหาและวิธีการทำงานที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงาน เป็นการถ่ายโอนประสบการณ์เรียนรู้ที่ดี จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบแนวคิดที่ต้องการตนเองเป็นการขยายประสบการณ์เรียนรู้ได้ถูกต้องเหมาะสม เคารพสิทธิของคนอื่น แก้ปัญหา ประดิษฐ์สิ่งใหม่ เป็นต้น

2.4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนสรุปรวบรวมความคิดให้เป็นหมวดหมู่ โดยผู้สอนกระตุ้นให้แนวทางและหาข้อสรุป จากนั้นนำข้อสรุปที่ค้นพบจากเนื้อหาวิชาที่เรียนไปประยุกต์ให้เข้ากับคนอื่น ประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา สร้างสรรค์สิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมชุมชนและการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การปรับปรุงบุคลิกภาพ เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน

3. ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลว่า ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด โดยประเมินทั้งด้านเนื้อหาวิชาและด้านกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ ประเมินด้านมนุษยสัมพันธ์ ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม เช่นผลการทำงาน ความสามัคคี คุณธรรมหรือค่านิยมของกลุ่ม ประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่มจากการให้สมาชิก ติ ชม หรือวิจารณ์แก่กัน โดยปราศจากอคติ จะทำให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้ และผู้สอนเข้าใจผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนผู้สอนเข้าใจปัญหาซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นหนทางในการนำไปพิจารณาแก้ปัญหาและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2553) กล่าวคือ แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

1. สำรวจความสนใจ ความต้องการ และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน อาจใช้การซักถาม การสังเกต พูดคุยกัน หรืออาจจะให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนก็ได้

2. การตรียมการ ผู้สอนต้องเริ่มขากการศึกมาหลักสูตร และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้เข้าใจเสียก่อน เพื่อการวางแผนการจัดระบบการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน หากเป็นไปได้ควรเชื่อมโยงและบูรณาการสาระการเรียนรู้แต่ละวิชาที่สัมพันธ์เข้าด้วยกัน เพื่อการจัดกิจกรรมให้สอดกล้องกับวิถีชีวิตจริง ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด และกิจกรมการเรียนรู้จะต้องเหมาะสมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนด้วย เนื่องจากผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทาง ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีสื่อการเรียนในลักษณะต่าง ๆ ที่สามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้

3. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ อาจทำได้ดังนี้

3.1 ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนควรใช้คำถามที่ทำให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ขณะเดียวกัน ผู้สอนควรจะทำตัวเป็นเพื่อนที่ดีของผู้เรียน สามารถช่วยเหลือเขาได้ทุกเรื่อง

3.2 ชั้นกิจกรรมการเรียนรู้ ในขั้นนี้ ผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญมากเพราะผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต โดยใช้สื่อ และเทคนิควิธีสอนที่หลากหลายในลักษณะองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับความถนัดวามสนใจของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้นี้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้ทุกขั้นตอน และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำงานร่วมกันภายในกลุ่มได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจัดภายในห้องเรียนเสมอไป ควรจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ไม่ว่าจะเป็นห้องเรียน ท้องถนน สนามกีฬา ทุ่งนา สวนดอกไม้ สวนสัตว์ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

3.3 ขั้นวิเคราะห์อภิปรายผลงาน สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งผู้สอน และผู้เรียนร่วมกันอภิปราย หรือผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ผู้สอนเพียงแค่สังเกตและคอยชี้แนะ หรือให้ข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนมากขึ้นพร้อมกับการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจกันหาความรู้ต่อไป

4. การประเมินผล ต้องประเมินให้ครบ ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งผู้สอนจำเป็นจะตั้งเลือกใช้และเครื่องมือในการประเมินที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเกณฑ์การประเมิน

5.การสรุปและนำไปประยุกต์ใช้ เป็นขั้นตอนการตกผลึกของระบบกระบวนการเรียนรู้รายบุคคล กล่าวคือ ผู้เรียนจะมองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างเป็นองค์รวม เชื่อมโยง เกิดการค้นพบตัวเองมีความสามารถ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ จะเกิดกับผู้เรียนได้หลังจากที่ผู้เรียนได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการแสดงออกตามกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว

ทศวร มณีศรีขำ (2559) กล่าวถึงขั้นตอนการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการสอน ดังนี้

1. การตั้งจุดมุ่งหมาย ครูจำเป็นต้องตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งอาจมีทั้งจุดมุ่งหมายด้านเนื้อหาและด้านกลุ่มสัมพันธ์หรือเฉพาะด้านกลุ่มสัมพันธ์เท่านั้น

2. การจัดกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในการสอนตามหลักกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยส่วนใหญ่มักประกอบด้วยขั้นตอนการสอน ดังนี้

2.1 ขั้นนำ คือ การปูพื้นฐานผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนหรือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

2.2 ขั้นกิจกรรม คือการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามภารกิจที่เตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง สามารถนำมาอภิปราย วิเคราะห์ได้หลังจากกิจกรรมสิ้นสุดลง

2.3 ขั้นอภิปราย คือ การปูพื้นฐานผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงความรู้สึกความคิดเห็นหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมเสร็จสิ้นไปแล้ว ในขั้นนี้ครูจะต้องเป็นผู้นำทางช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์พฤติกรรมต่าง ๆ และอภิปรายร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ หลังจากที่นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายจนเกิดความเข้าใจตามที่ต้องการแล้ว ครูผู้สอนจะต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดต่อไปถึงการนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง หลังจากนั้นครูผู้สอนและผู้เรียนต้องช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครูจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน ครอบคลุมทั้งทางความรู้ ทักษะพิสัยและจิตพิสัย ผู้เรียนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีส่วนช่วยในการค้นหาคำตอบและสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

โดยครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือหรือเชื่อมประสานและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการโดยผ่านกระบวนการ คือ ขั้นนำ ขั้นกิจกรรม ขั้นอภิปรายและวิเคราะห์ ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ขั้นประเมินผล

2.3.6 กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ทิศนา แขมมณี (2555) ได้อธิบายถึงลักษณะของกิจกรรมที่นำมาจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสกระทำ มีดังนี้

1. กิจกรรมนั้นต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม
2. กิจกรรมนั้นทำให้มีการรวมกันได้ดีมั่นคง
3. กิจกรรมนั้นต้องช่วยลดความเครียดมีเรื่องให้ขำมีการหัวเราะบ้าง
4. กิจกรรมนั้นต้องส่งเสริมความเห็นอกใจเห็นใจกัน
5. กิจกรรมนั้นต้องให้ข้อคิดมีการประเมินผลมีการวิเคราะห์
6. กิจกรรมนั้นเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นมีการซักถามอภิปรายกัน
7. กิจกรรมนั้นมีส่วนให้ความรู้มีการย้ำให้สมาชิกเข้าใจเนื้อหาที่ซ่อนเร้นอยู่
8. กิจกรรมนั้นช่วยชี้แนะแนวทางให้สมาชิกรู้จักตัวเอง

9 กิจกรรมนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคนอื่น ๆ ได้ดีขึ้น

10. กิจกรรมนั้นต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์เพื่อจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เพื่อให้บรรลุจุดหมายและสอดคล้องกับเนื้อหาที่กล่าวมา

ทิศนา แขมมมี (2555)ได้แนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม ดังนี้

1. เกม (Game) เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสอนได้ดีโดยครูสร้างสถานการณ์สมมุติขึ้นให้ผู้เรียนเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาที่กำหนดไว้ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งผลที่ออกมาจะอยู่ในรูปแพ้-ชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

2. บทบาทสมมุติ (Role playing) วิธีนี้เป็นสถานการณ์สมมุติเช่นเดียวกับเกมแค่มีการกำหนดบทบทของผู้เล่น ในสถานการณ์ที่สมมุติขึ้นมาแล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก วิธีนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของตนได้อย่างลึกซึ้ง

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์อภิปรายกันเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกการแก้ปัญหา วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับตลอดจนนำอากรณีต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิกิริยาได้ตอบกัน วิธีนี้จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสทดลองและแสดงพฤติกรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดงออก

5. ละคร (Action or dramatization) เป็นวิธีที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงบทบาทให้สมตามที่กำหนดไว้ โดยไม่เอาบุคลิกภาพและความรู้สึกของตนมาเกี่ยวข้องอันจะทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสาการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่นนอกจากนั้นยังเป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน

6. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small group discussion) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกและช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การจัดกลุ่มย่อยมีหลายแบบต่าง ๆ กัน แล้วแต่วัตถุประสงค์ผู้จัด เช่น การอภิปรายกลุ่มแบบระดมสมอง การอภิปรายกลุ่มแบฟิลิป 66 หรือแบบกลุ่มหนึ่ง การอภิปรายกลุ่มแบบเวียนรอบวง และอภิปรายกลุ่มแบบกลุ่มซ้อน เป็นต้น

ปิยะพล ทรงอาจ (2560) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่จะดำเนินไปด้วยดีนั้นจะต้องให้สมาชิกได้รับรู้ว่าตนนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกลุ่ม เชื่อว่าทุกคนมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า มีความสามารถ และนำความสามารถมาสู่กลุ่ม เพราะฉะนั้นสมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันทำงานภายในกลุ่ม ให้ความร่วมมือต่อกลุ่ม แสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็น เข้าใจในบทบาทของตนอง ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะส่งผลมาสู่ความสำเร็จของกลุ่ม การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความเป็นผู้นำผู้ตาม ให้สมาชิกได้ร่วมกิจกรรมร่วมกันมาก ๆ และมีการเสริมแรงจูงใจ ต้องคำนึงถึงการสื่อสารกันภายในกลุ่ม การสื่อสารเป็นหัวใจข้อหนึ่งของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพราะการสื่อสารทำให้เกิดวินัยและประสิทธิภาพในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม และนำพากลุ่มไปสู่เป้าหมาย

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม รู้จักบทบาทหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและรู้จักคนอื่น ๆ ได้มีขึ้นจากการสื่อสารกันภายในกลุ่ม โดยควรสอดแทรก เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร การอภิปรายกลุ่มย่อย เข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.3.7 ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่สามารถมาใช้กับปัญหาด้านการเรียนได้เป็นอย่างดี นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน ดังนี้

สมบัติ กาญจนกิจ (2560) ได้กล่าวถึง กิจกรรมนันทนาการกลุ่มสัมพันธ์ว่า เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมมนุษย์สัมพันธ์การทำงานเป็นทีม การประสานงานร่วมมือของกลุ่มและยังส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่มของสังคมในวิถีประชาธิปไตยอีกด้วย กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีประโยชน์อย่างยิ่งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม ให้รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ และบทบาทของตนเองและของสังคมที่ดี

สรุป การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง กิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่ครูได้วางแผนไว้ก่อนอย่างเหมาะสม จึงทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สมารถค้นพบสิ่งที่เรียนได้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมได้

บทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเน้นกิจกรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติจริงดังนั้นผู้เรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะต้องรู้จักหน้าที่และบทบาทของตนเองภายในกลุ่ม ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ นักวิชาการได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอนดังนี้

เอกชัย ยุติสี (2550) ได้กล่าวถึงผลดีของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ดังนี้

1. ผู้เรียนรู้จักเข้าใจตนเองดีขึ้นยอมรับข้อบกพร่องของตัวเองเพื่อจะได้พยายามหาทางแก้ไขแม้จะทำได้เพียงบางส่วนก็นับว่ามีคุณค่า

2. ผู้เรียนรู้จักคิดสังเกตมากขึ้นกว่าเดิม

3. ทำให้เป็นคนใจกว้างขึ้นเข้าใจผู้อื่นมากขึ้นยอมรับว่าบุคคลอื่นมีทั้งข้อดีและข้อเสียพฤติกรรมทุกอย่างมาจากสาเหตุยอมรับเหตุผลความคิดเห็นของผู้อื่น

4. มีระเบียบวินัยในตัวเองมากขึ้นมีการวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้าซึ่งรอบคอบกว่าเดิม

5. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงกว่าเดิมจะตัดสินปัญหาใด ๆ ก็ใช้เหตุผลมากขึ้น

6. รู้จักมองอะไรเป็นกลาง ๆ ไม่ค่อยโอนเอียงไปตามสิ่งที่ได้เห็นได้ฟังมาทันทีมีการไตร่ตรองมากขึ้นกว่าเดิม

7. ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง กิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่ครูได้วางแผนไว้ก่อนอย่างเหมาะสม จึงทำให้ผู้เรียนมีความสนใจกระตือรือร้นในการทำงาน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน ได้เรียนรู้เรื่องของตัวเองและของกลุ่ม สามารถค้นพบสิ่งที่เรียนได้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมได้

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมสร้างประสบการณ์ร่วมกัน ตัวผู้วิจัยจึงขอกำหนดขั้นตอนในการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม/ขั้นนำ เตรียมความพร้อมและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน

2. ขั้นปฏิบัติ/กิจกรรม ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มโดยผู้สอนเป็นผู้ประสานงานและให้คำแนะนำ

3. ขั้นวิเคราะห์/อภิปราย ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และสรุปผลการเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น

4. ขั้นนำไปประยุกต์ใช้/สรุป ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมทางนาฏศิลป์

2.3.8 ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม (Group Process)

Shaw (1981) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มเป็นกลุ่มที่สมาชิกมีการคลื่อนไหวหรือไม่หยุดนิ่งโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอาศัยซึ่งกันและกันของสมาชิกภายในกลุ่ม และดูเหมือนว่าการพึ่งพาอาศัยกันนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพราะว่า กลุ่มสัมพันธ์เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกแต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลง มีการปรับตัว ปรับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและอยู่ในลักษณะที่ต่อเนื่องกัน

บาร์เกอร์ และคนอื่น ๆ (Baker and Other, 1987) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มหมายถึงกลุ่มย่อยที่มีสมาชิกตั้งแต่3-5คนมารวมตัวกัน เพื่อการเผชิญหน้ากัน มีเป้าหมายร่วมกันและมีความสัมพันธ์ต่อกันในช่วงเวลาหนึ่ง กระบวนการกลุ่มเป็นวิทยาการที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมของคน ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความสัมพันธ์และการพัฒนาการทำงานของกลุ่มคนให้มีประสิทธิภาพ

จุดเริ่มต้นของการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็คือ การศึกษากลุ่มคนด้านพลังกลุ่มและผู้ที่ได้เชื่อว่าเป็นบิดาของกระบวนการกลุ่มก็คือ เคริร์ท เลวิน (Kurt Lewin) นักจิตวิทยาสังคมและนักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมัน โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ 1920 เป็นต้นมา และได้มีผู้นำหลักการของพลังกลุ่มไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การพัฒนาบุคลิกภาพและจุดประสงค์อื่น ๆ รวมทั้งในวงการศึกษา

สรุปได้ว่า ได้มีผู้นำหลักการของพลังกลุ่มไปใช้ในการฝึกมนุษยสัมพันธ์และความเป็นผู้นำเพื่อการแก้ปัญหาและการสร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่ม รวมทั้งเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพและบำบัดผู้ป่วยทางจิตและเพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ ในวงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งรวมทั้งในวงการศึกษาด้วย

2.3.9 แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กรนิษา มีรัตน์ (2552) ความเป็นมาของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน กระบวนการเรียนการสอนยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี” เพื่อให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กระบวนการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเท่านั้นที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพการศึกษาไทยที่พึงประสงค์คือ การจัดกระบวนการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญและให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพตลอดทั้งให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการเรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและหลักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้รู้อย่างลึกซึ้งและกว้างไกล เรียนให้เข้าใจและทำได้ และเรียนรู้จนรู้จักและเข้าใจวิธีการคิดสู่การปฏิบัติในอาชีพนั้น ๆ ทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาประยุกต์เข้ากับตัวเองได้อย่างกลมกลืนและสร้างสรรค์เพื่อความสุขของตนและคนรอบข้างและประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่นับว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษามากประเทศหนึ่งและปัญหาที่มีผู้กล่าวถึงเสมอ มีดังนี้

1. คุณภาพการศึกษาที่น่าเป็นห่วง นักเรียนไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่มีแนวโน้มต่ำลงอีกทั้งไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและทักษะสำหรับโลกยุคใหม่อย่างเพียงพอ เช่น ความรู้ในภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

2. กระบวนการเรียนการสอนมักเป็นการท่องจำเพื่อสอบมากกว่ามุ่งคิดวิเคราะห์และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เด็กไทยจำนวนมากคิดไม่เป็น ไม่ชอบอ่านหนังสือ ไม่รู้วิธีเรียน

3. คุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทยเสื่อมถอย กระบวนการเรียนการสอนไม่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมเท่าที่ควร

4. สื่อและเนื้อหาสาระที่เด็กเรียนไม่สอดคล้องกับโลกแห่งความจริง ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นกับประเทศไทยในขณะที่โลกปัจจุบันและโลกอนาคตจะเป็นโลกแห่งการเรียนรู้และเทคโนโลยีการผลิตคนที่มีคุณภาพเท่านั้นที่เป็นหนทางที่จะเป็นความหวังต่ออนาคตของสังคมและประเทศชาติการศึกษาจะต้องสร้างและพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีคุณภาพมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคนที่มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันที่จะช่วยสร้างสังคมไทยให้เจริญรุ่งเรือง ยั่งยืน มั่นคง มีสันติและพัฒนาประเทศให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นยุทธศาสตร์สำคัญอันหนึ่งที่พัฒนาคนให้มีคุณภาพและคุณลักษณะตามที่สังคมและประเทศชาติมุ่งหวังไว้ดังนั้นครูผู้รับผิดชอบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรให้ความสนใจต่อแนวคิดและกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อที่จะได้

นำไปปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามเจตนาของแผนการศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ใช่แนวคิดใหม่ของการจัดการเรียนรู้หากแต่ได้มีการดำเนินการมาแล้วในหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยที่รับแนวคิดดังกล่าวเข้ามาอย่างชัดเจน นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 มาเป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในปี พ.ศ.2533

แนวคิดดังกล่าวที่ยังคงปรากฏอยู่ในชื่อของ “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” “ผู้เรียนเป็นแกน” หรือ “การสอนที่เน้นการปฏิบัติ” เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คำว่า “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” ได้ปรากฏขึ้นในหมวด 4 มาตรา 22 กล่าวคือ “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” คำดังกล่าวจึงถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในวงการศึกษาแทนที่คำว่า “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” เพื่อเน้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงภารกิจในการจัดการเรียนรู้เพื่อประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน

จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้นักการศึกษาให้ความสนใจกับคำว่า “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” กันอย่างมากมีการอธิบายความหมาย หลักการ แนวคิดและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างกว้างขวาง โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ เพื่อให้ครู อาจารย์และบุคคลที่เกี่ยวข้องตระหนักในความสำคัญและนำไปปรับใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างสมบูรณ์

สรุปการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ซึ่งต่างจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั่วไปที่เน้นให้เด็กศึกษาหาความรู้จากการสอนของครูโดยตรง แนวการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ตามของตัวเอง แต่แตกต่างที่ความต้องการ ความสนใจและความถนัด รวมไปถึงทักษะต่าง ๆ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงไม่ควรที่จะเป็นไปในแนวทางเดียว ควรมีความหลากหลายและตอบสนองได้กับเด็กทุกกลุ่ม

2.3.10 บทบาทของครูและนักเรียนในการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม

บทบาทครู คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน (2540) มีดังนี้ มีความเป็นกันเอง มีความเห็นอกเห็นใจนักเรียน สร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียน สนใจ ให้กำลังใจ สนทนา ไถ่ถาม พูดน้อย และจะเป็นเพียงผู้ประสานงาน แนะนำ ช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการเท่านั้นไม่ชี้นำหรือโน้มน้าวความคิดของนักเรียน สนับสนุน ให้กำลังใจ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการ

ทำงานแสดงออกอย่างอิสระและแสดงออกซึ่งความสามารถของนักเรียนแต่ละคนสนับสนุนให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ สรุปผลการเรียนรู้และประเมินผลการทำงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สรุป ครูควรสนับสนุน ให้กำลังใจ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงานแสดงออกอย่างอิสระและแสดงออกซึ่งความสามารถของนักเรียนแต่ละคน สามารถวิเคราะห์ สรุปผลการเรียนรู้และประเมินผลการทำงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ มีความเห็นอกเห็นใจนักเรียนสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียน สนใจ ให้กำลังใจ สนทนา ไถ่ถาม สรุปบทบาทในการดำเนินกิจกรรมการสอนครูควรช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน
ควบคุมกระบวนการเรียนรู้สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้และเชื่อมโยงความคิดของผู้เรียน สรุปผลการเรียนรู้และกระตุ้นให้ผู้เรียนนำผลไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.5 แบบฝึกทักษะปฏิบัติ

แบบฝึกทักษะปฏิบัติมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนวิชาทักษะ การใช้แบบฝึกพัฒนาการเรียนการสอนจะช่วยให้ครูและนักเรียนพบข้อบกพร่องทางการเรียนรู้และการสอนและแก้ไขข้อบกพร่องนั้น

2.5.1 ความหมายของแบบฝึก

ปราณี จิณฤทธิ์ (2552) กล่าวว่า แบบฝึกหมายถึงงานที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำด้วยตนเองภายหลังจากได้เรียนบทเรียน เพื่อเป็นการทบทวนและฝึกทักษะในเรื่องที่เรียนผ่านมาแล้ว

ประภาพร ถิ่นอ่อง (2553) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะปฏิบัติหมายถึงสื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มขึ้นโดยที่กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบฝึกทักษะนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว ทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะมากขึ้นเพราะมีรูปแบบหรือลักษณะที่หลากหลาย

สมพร ตอยบี (2554) กล่าวว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ต่าง ๆ จนเกิดความชำนาญและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

สรุปได้ว่าแบบฝึกเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นโดยที่กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบฝึกนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนไปแล้วทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะมากขึ้นและทำให้ผู้เรียนมองเห็นความก้าวหน้าจากผลการเรียนรู้ของตนเองได้

2.5.2 ประเภท/ชนิดของแบบฝึก

สำลี รักสุทธิ (2553) กล่าวไว้ว่า แบบฝึกจะมีอยู่ 3 ประเภท ดังนี้

1. แบบฝึกเสริมทักษะ เป็นแบบฝึกที่นำไปใช้กับนักเรียนที่มีความสามารถเป็นเลิศ มีความคิด ความจำที่เป็นพิเศษ สามารถเรียนรู้ได้เร็ว เพียงแนะนำนิดหน่อยก็เข้าใจได้ หรือกลุ่มนักเรียนที่เรียกว่า อุฆฏิตัญญู คือกลุ่มนักเรียนที่มีสติปัญญาเป็นเลิศนั้นเอง ดังนั้น แบบฝึกเสริมทักษะจึงนำไปใช้เสริมเพื่อพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียนกลุ่มนี้ให้ก้าวไปก่อนเพื่อน

2. แบบฝึกทักษะ เป็นแบบฝึกที่นำไปใช้กับนักเรียน ที่มีความสามารถระดับปานกลาง หรือที่เรียกว่า เนยบุคคล คือกลุ่มนักเรียนสามารถฝึกได้ สอนได้ ใช้สื่อ นวัตกรรม หรือแบบฝึกทักษะ แล้วสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกลุ่มใหญ่ เป็นกลุ่มปกติ

3. แบบฝึกซ่อมทักษะ เป็นแบบฝึกที่นำไปใช้กับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน มีความบกพร่องด้านใดด้านหนึ่ง เป็นนักเรียนที่มีสติปัญญาระดับต่ำ หรือเด็กแอลดี (LD-Learning Disability) หรือที่เรียกกันว่า ปทปรมะ คือนักเรียนที่มีปัญหาขั้นวิกฤต

2.2.3 หลักการสร้างแบบฝึกทักษะ

นิตยา กิจโร (2553) ได้สรุปหลักการสร้างแบบฝึกไว้ดังนี้

1. ก่อนสร้างแบบฝึกจำเป็นต้องกำหนดโครงร่าง ไว้ก่อนว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร แบบฝึกเกี่ยวกับอะไร

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

4. แจ้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมย่อย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน

5. กำหนดอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม

6 กำหนดเวลา และขั้นตอนให้เหมาะสม 7 การประเมินผลอย่างไร

ประภาพร ถิ่นอ่อง (2553) กล่าวว่า หลักการสร้างแบบฝึกทักษะควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยา ในการเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมายในการฝึก แบบฝึกวันเริ่มจากง่ายไปหายาก มีหลายแบบ มีหลายตัวอย่างประกอบ มีภาพประกอบ และสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง

ปราณี จิณฤทธิ์ (2553) กล่าวว่า หลักการสร้างแบบฝึก ผู้สร้างต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแบบฝึกที่สร้างต้องมีหลาย ๆ รูปแบบสร้างจากง่ายไปหายากมีความถูกต้องในการสร้างแบบฝึกมีการสอดแทรกทักษะวิชาอื่นเข้าไปด้วยควรจัดทำแบบฝึกไว้ล่วงหน้าเพราะแบบฝึกควรทำหลังจากผู้เรียนได้เรียนบทเรียนในเรื่องนั้น ๆ จบลงทันที

อุษณีย์ เสือจันทร์ (2559) กล่าวว่า หลักการสร้างแบบฝึกผู้สร้างต้องศึกษาปัญหาของเนื้อหาที่นำมาสร้างแบบฝึกโดยนำมาตั้งวัตถุประสงค์ตลอดจนรูปแบบและวางแผนขั้นตอนการใช้แบบฝึกในการสร้างแบบฝึกต้องสอดคล้องกับเนื้อหาและทักษะที่ต้องการฝึกต้องนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

และจิตวิทยาพัฒนาการมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึก ก่อนนำไปใช้ควรมีการทดลองใช้เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบฝึก

สรุปได้ว่าหลักการสร้างแบบฝึกควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาในการเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมายในการฝึกมีหลายรูปแบบและแบบฝึกควรเริ่มจากง่ายไปหายากมีหลายแบบมีตัวอย่างประกอบมีภาพประกอบและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง

2.5.3 ลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดี

ปราณี จิณฤทธิ์ (2552) กล่าวว่า ลักษณะของแบบฝึกที่ดี ต้องสร้างให้เกี่ยวข้องกับบทเรียนเป็นแบบฝึกสำหรับเด็กเก่ง และใช้ซ่อมเสริมเด็กอ่อนได้มีความหลากหลายในแบบฝึกชุดหนึ่งมีคำสั่งที่ชัดเจนเปิดโอกาสให้ผู้ฝึกได้คิดท้าทายความสามารถ มีความเหมาะสมกับวัยใช้เวลาฝึกไม่นานผู้ฝึกสามารถนำประโยชน์จากการทำแบบฝึกไปประยุกต์ปรับเปลี่ยนนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำลี รักสุทธี (2553) ได้กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดีมีดังนี้

1. มีคำสั่งชัดเจนเข้าใจเหมาะสมกับวัยเด็ก
2. มีตัวอย่างประกอบตัวอย่างที่ดีควรให้ผู้เรียนเกิดความคิดหลายๆแนวคิด
3. มีตัวอย่างประกอบเพื่อดึงดูดความสนใจและสื่อความหมาย
4. มีเนื้อหาสำหรับเขียนให้มีขนาดเหมาะสมกับคำที่นักเรียนต้องเขียน
5. การวางรูปแบบที่ดีจะทำให้เกิดความเรียบร้อยสวยงามและประหยัด
6. ควรบันทึกวิธีการสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแบบฝึกไว้ในคู่มือ

ประภาพร ถิ่นอ่อง (2553) กล่าวว่า ลักษณะของแบบฝึกที่ดีต้องมีจุดหมายที่แน่นอนและทำการฝึกทักษะด้านใด ควรใช้ภาษาง่าย ๆ และมีความน่าสนใจ เรียงลำดับจากง่ายไปหายากให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถของผู้เรียน มีเนื้อหาตรงจัดกิจกรรมให้หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจ และเกิดประสิทธิภาพในการเรียน

สรุปได้ว่าลักษณะของแบบฝึกที่ดีควรสร้างเพื่อฝึกทักษะเฉพาะอย่างคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียนโดยใช้ภาษาที่ง่ายชัดเจนมีกิจกรรมหลายรูปแบบเพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียนมี ภาพประกอบ ฝึกตามลำดับขั้นเรียงจากง่ายไปหายากใช้เวลาฝึกพอสมควรและมีการประเมินผลการใช้แบบฝึกเพื่อให้ผู้เรียนได้ประเมินความสามารถของตนเอง

2.5.4 ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ

ปาริชาติ สุพรรณกลาง (2550) กล่าวว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนที่ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะ ทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระครูผู้สอนซึ่งประโยชน์ของแบบฝึกทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น มีความเชื่อมั่นฝึกทำงานด้วยตนเอง ทำให้มีความรับผิดชอบและทำให้ครูทราบปัญหาและข้อบกพร่องของนักเรียนในเรื่องที่เรียนทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ทันที นอกจากนี้แบบฝึก

ยังเปิดโอกาสให้เด็กฝึกทักษะอย่างเต็มที่ ทั้งยังช่วยให้คงอยู่ได้นานและเป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากจบบทเรียนแต่ละครั้งอีกด้วย

อุษณีย์ เสือจันทร์ (2553) กล่าวว่าแบบฝึก ช่วยในการฝึกเสริมทักษะทำให้จดจำเนื้อหาได้คงทนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพที่เรียนสามารถนำมาแก้ไขปัญหาเป็นรายบุคคล และรายกลุ่มได้ดี ผู้เรียนสามารถนำมาทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตนเองเป็นเครื่องมือที่ครูผู้สอนใช้ประเมินการเรียนรู้ได้อย่างดี ว่านักเรียนเข้าใจมากน้อยเพียงใด

สมพร ตอยยีบี (2558) กล่าวว่า แบบฝึกมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เพราะจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียน และยังสามารถทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่าแบบฝึกมีความสำคัญทำให้เกิดทักษะความชำนาญหากแต่ต้องการได้รับการฝึกหลาย ๆ ครั้งหลายรูปแบบเมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกแล้วอย่างน้อยผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้แน่นอนแบบฝึกมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่มีปัญหามากได้ดี

2.5.5 ขั้นตอนการสร้างแบบฝึกทักษะ

สำลี รักสุทธี (2553) กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบฝึกทักษะ ดังนี้

1. สำรวจปัญหา สาระ ตัวบ่งชี้ที่เป็นปัญหาและความต้องการ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปแล้ว ครูผู้สอนย่อมทราบดีว่า บรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่ รวบรวมปัญหาและความต้องการในการแก้ปัญหา หรือความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนในแต่ละตัวบ่งชี้

2. กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบฝึกทักษะ ให้ชัดเจนตรงตามตัวบ่งชี้ที่เป็นปัญหา เพื่อตอบคำถาม ว่าสร้างแบบฝึกเพื่ออะไร ต้องการให้ผู้เรียนรู้อะไร และเป็นอย่างไร

3. วิเคราะห์ปัญหาที่เรียนในแต่ละจุดประสงค์ ว่าประกอบด้วยอะไร

4. ศึกษาจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาการอ่านของผู้เรียนในแต่ละชั้นว่า เด็กแต่ละคนมีความสนใจเรื่องอะไร เช่น จิตวิทยาการอ่านที่นำไปใช้แบบฝึกทักษะ ประกอบด้วย

4.1 ความใกล้ชิด คือ ถ้าใช้สิ่งเร้าและตอบสนองเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันจะสร้างความพอใจให้แก่ผู้เรียน

4.2 การฝึกหัด คือ การให้ผู้เรียนได้ทำซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่แม่นยำ

4.3 กฎแห่งผล คือ การให้ผู้เรียนได้ทราบผลการทำงานของตนด้วยการเฉลยคำตอบ จะช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขและเป็นการสร้างความพอใจให้แก่ผู้เรียนได้

4.4 การจัดแบบฝึกหัดเรียงตามลำดับจากแบบฝึกที่ง่ายและสั้นและสู่เรื่องยาวและยากขึ้น ควรมีภาพประกอบและหลายรูปแบบ

5. กำหนดกรอบการสร้างแบบฝึกว่าควรประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้าง แต่ละเรื่องควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง มีความยาวเพียงใด จะนำเสนอโดยใช้ภาพประกอบหรือไม่

6. ลงมือเขียนแบบฝึกแต่ละชุด

7. นำแบบฝึกนั้นไปให้ผู้ชำนาญการตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหาเช่น ครูสอนภาษาไทยที่มีประสบการณ์ ศึกษานิเทศก์ เป็นต้น หรือนำไปทดลองกับผู้เรียนจำนวน 1-5 คน เพื่อนำไปรวบรวมข้อมูลเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง

8. จัดพิมพ์หรืออัดสำเนาแบบฝึกเพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้

สรุปได้ว่า ขั้นตอนในการสร้างแบบฝึก มีดังนี้ สำรวจปัญหากำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบฝึกทักษะ วิเคราะห์ปัญหาที่เรียนในแต่ละจุดประสงค์ศึกษาจิตวิทยาการเรียนรู้ กำหนดกรอบการสร้างแบบฝึก ลงมือเขียนแบบฝึกแต่ละชุด นำแบบฝึกนั้นไปให้ผู้ชำนาญการตรวจสอบความถูกต้อง และจัดพิมพ์หรืออาจจะหนาวแบบฝึกเพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้

2.5.6 หลักจิตวิทยาในการสร้างแบบฝึกทักษะปฏิบัติ

การนำหลักจิตวิทยามาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบฝึก ทำให้แบบฝึกทักษะมีความสมบูรณ์ และมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับนักเรียน นักเรียนมีโอกาสที่จะตอบสนองสิ่งเร้าด้วยการแสดงออกทางความสามารถ ความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสมกับวัยความสามารถและความสนใจของผู้เรียน หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกมีหลายประการ (สำลี รักสุดธี, 2553) ดังนี้

1. กฎการเรียนรู้ของ ธอร์นไดด์ (Thorndije) ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.1 กฎแห่งการฝึกฝน law of Exercise คือการให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดมาก ๆ จะทำให้เกิดความคล่องและชำนาญ การสร้างแบบฝึก จึงช่วยให้ผู้เรียนทำแบบฝึกที่เสริมจากแบบฝึกในบทเรียนและมีหลายรูปแบบ

1.2 กฎแห่งความพร้อม law of readiness คือการให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียน จะทำให้เกิดความพอใจในการเรียน

1.3 กฎแห่งผล law of effect คือ แบบฝึกต้องมีเนื้อหารที่น่าสนใจของผู้เรียนความยากง่ายที่เหมาะสมกับวัยและสติปัญญา มีสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนพอใจในการเรียนประเมินผลควรกระทำอย่างรวดเร็ว หลังจากผู้เรียนทำเสร็จแล้ว

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของโรเบิร์ด กาเย่ (Robert Gagne, 2002) ซึ่งเขามีความเห็นว่าการเรียนรู้มีลำดับขั้น และผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เนื้อหาที่ง่ายไปหายาก แนวคิดของกาเย่มีว่า การเรียนรู้มีลำดับขั้นตอน ดังนั้นก่อนจะสอนเด็กแก้ปัญหาได้นั้น เด็กจะต้องเรียนรู้ความคิดรวบยอดหรือหลักเกณฑ์มาก่อนซึ่งในการสอนให้เด็กมีความคิดรวบยอดหรือกฎเกณฑ์นั้น จะทำให้เด็กเป็นผู้สรุปความคิดรวบยอดด้วยตัวเองแทนที่ครูจะเป็นผู้บอก การสร้างแบบฝึกจึงควรคำนึงถึงการฝึกลำดับขั้นจากง่ายไปยาก

3. แนวคิดของบลูม ซึ่งกล่าวถึงธรรมชาติผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกันผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้เนื้อหาในหน่วยย่อยต่าง ๆ ได้โดยใช้เวลาเรียนที่แตกต่างกัน ดังนั้นการสร้างแบบฝึกจะต้องมีการกำหนดเงื่อนไขที่จะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนสามารถผ่านลำดับขั้นตอนของทุกหน่วยการเรียนได้ถ้านักเรียนได้เรียนตามอัตราเวลาเรียนของตนก็จะทำให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

4. ทฤษฎี การเรียนรู้ ของ โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) เขาเชื่อว่ามีบุคคลมีเชาน์ปัญหาแตกต่างกัน แต่ละคนจะมีความสามารถแตกต่างกัน คนนึงอาจเรียนรู้ดนตรีไทยได้ง่ายอีกคนเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ดี ขณะที่อีกคนเรียนภาษาได้เก่ง เป็นต้น ครูควรคำนึงถึงนักเรียนแต่ละคนว่ามีความรู้ ความถนัด ความสามารถและความสนใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นการสร้างแบบฝึกจึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมกับบุคคล ไม่ยากและไม่ง่ายเกินไป ควรมีประกันหลายแบบ การจูงใจผู้เรียนสามารถทำได้ โดยการทำแบบฝึกจากง่ายไปหายาก เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เป็นการกระตุ้นให้ติดตามต่อไป และทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำแบบฝึกควรเป็นแบบสั้น ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายการนำสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต และการเรียนรู้มาให้นักเรียน โดยทดลองทำภาษาที่ใช้พูดใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนและทำแบบฝึกหัดในที่ใกล้ตัว จะทำให้จำได้แม่นยำ นักเรียน ยังสามารถนำหลักและความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้อีกด้วย

2.5.7 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบฝึกทักษะ

สำลี รักสุทธี (2553) ได้กล่าวถึง แนวคิดในการสร้างแบบฝึก ดังนี้

1. สอดคล้องกับจิตวิทยา และพัฒนาการของเด็ก
2. ต้องกำหนดจุดหมายที่จะฝึก เนื้อหาตรงกับจุดหมายที่วางไว้
3. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็ก
4. แต่ละแบบฝึกต้องมีคำสั่ง หรือคำชี้แจงง่าย ๆ สั้น ๆ
5. แบบฝึกต้องมีความถูกต้อง
6. การทำแบบฝึกหัดละครั้งเหมาะสมกับเวลาความสนใจของเด็ก
7. แบบฝึกต้องมีหลายแบบ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง
8. กระดาษที่เด็กทำแบบฝึก ต้องเหนียวและทนทานพอสมควร

วชิราภรณ์ ชำนิ (2555) ได้กล่าวว่า การสร้างแบบฝึกต้องคำนึงถึงตัวนักเรียนเป็นหลักโดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าจะฝึกเรื่องอะไร ด้านใด จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาไม่ยากเกินไป และมีหลายรูปแบบที่น่าสนใจ การสร้างแบบฝึกควรคำนึงถึงเรื่องสำคัญ ดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. คำนึงถึงภาษาที่ใช้ให้เหมาะสม สั้น ๆ และชัดเจน
3. มีจุดมุ่งหมายในการสร้าง
4. มีการกำหนดเนื้อหาชัดเจน ไม่ยากจนเกินไป ถ้ารูปแบบน่าสนใจ

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2557) ได้เสนอแนะแนวทางในการสร้างแบบฝึกไว้ดังนี้

1. ต้องให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาก่อนใช้แบบฝึก

2. ในแต่ละแบบฝึกอาจมีเนื้อหาสรุปย่อ หรือหลักเกณฑ์ไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาทบทวนก่อนก็ได้

3. ควรสร้างแบบฝึกให้ครอบคลุมเนื้อหา และจุดประสงค์ที่ต้องการและไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป

4. คำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะ และความแตกต่างของผู้เรียน

5. ควรศึกษาแนวทางการสร้างแบบฝึกให้เข้าใจก่อนปฏิบัติการสร้าง อาจนำหลักการของผู้อื่น หรือทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษา หรือนักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา และสภานพการได้

6. ควรมีคู่มือการใช้แบบฝึก เพื่อให้พูดสอนคนอื่นนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง หากไม่มีคู่มือต้องมีคำชี้แจงขั้นตอนการใช้ให้ชัดเจน แนบไปไหนมาฝึกนั้นด้วย

7. การสร้างแบบฝึก ควรพิจารณารูปแบบให้เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละเนื้อหาวิชา รูปแบบจึงมีความแตกต่างกันไปตามสภาพการณ์

8. การออกแบบชุดฝึกควรมีความหลากหลาย ไม่ซ้ำซาก ไม่ใช้รูปแบบเดียว เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ควรมีแบบฝึกหลาย ๆ แบบ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะอย่างกว้างขวาง และสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์

9. การใช้ภาพประกอบเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้แบบฝึกน่าสนใจ และยังเป็นการพักสายตาให้กับผู้เรียนอีกด้วย

10. การสร้างแบบฝึก หากต้องการให้สมบูรณ์ครบถ้วน ควรสร้างในลักษณะของเอกสารประกอบการสอน แต่จะเน้นความหลากหลายของแบบฝึกมากกว่า และเนื้อหาที่สรุป ไว้ควรมีลักษณะเพียงย่อ ๆ

11. แบบฝึกต้องมีความถูกต้องอย่างให้มีข้อผิดพลาดโดยเด็ดขาด เพราะเหมือนยื่นยาพิษให้กับลูกศิษย์โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เขาจะจำในสิ่งที่ผิด ๆ ตลอดไป

12. คำสั่งแนบแบบฝึกเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่ไม่ควรมองข้าม เพราะคำสั่งคือประตูบานใหญ่ที่จะไขความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จ คำสั่งจึงต้องสั้นกะทัดรัด และเข้าใจง่ายไม่ทำให้ผู้เรียนสับสน

13. การกำหนดเวลาในการใช้แบบฝึกในแต่ละชุดควรให้เหมาะสมกับเนื้อหา และความสนใจของผู้เรียน

สมพร ตอยยีบี (2554) กล่าวว่า การสร้างแบบฝึกทักษะต้องมีหลักการและแนวทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดแบบฝึกที่ชัดเจน แน่นอน และภาษาที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับวัย ควรมีความยากง่ายแตกต่างกัน และต้องมีหลายรูปแบบ เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสในการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ แบบฝึกนั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้เรียนทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียนดียิ่งขึ้น และในด้านครูผู้สอนเกี่ยวกับเนื้อหาวิธีการสอน และกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อกนิษฐ์ กรไกร (2555) ได้ดำเนินการสร้างแบบฝึกทักษะ ยึดหลักให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ในความคาดหวัง ต้องการให้เด็กที่ใช้แบบฝึกทักษะมีพฤติกรรม ดังนี้

1. Active Responding ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง ไม่ว่าจะเป็นคิดในใจหรือแสดงออกมาด้วยการพูดหรือเขียน นักเรียนอ่านเขียนรูปภาพเติมคำแต่งประโยคหรือหาคำตอบในใจ

2. Minimal Error ในการเรียนแต่ละครั้งเราหวังว่า นักเรียนจะตอบคำถามได้ถูกต้องเสมอ แต่ในกรณีที่นักเรียนตอบคำถามผิด นักเรียนควรมีโอกาสฝึกฝนและเรียนรู้ในสิ่งที่เขาทำผิดเพื่อไปสู่คำตอบที่ถูกต้องต่อไป

3. Knowledge of Results เมื่อนักเรียนสามารถตอบถูกต้องเขาควรได้รับเสริมแรง ถ้านักเรียนตอบผิดเขาควรได้รับการชี้แจง และให้โอกาสที่จะแก้ไขให้ถูกต้องเช่นเดียวกับประสบการณ์ที่เป็นความสำเร็จสำหรับมนุษย์แล้ว เพียงได้รู้ว่าทำอะไรสำเร็จก็ถือเป็นการเสริมแรงในตัวเอง

4. Small Step การเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ไปทีละน้อยด้วยตัวเอง โดยให้ความรู้ตามลำดับขั้นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนไข้ควรตามซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเรียนรู้ของเด็กอย่างมาก แม้ที่เรียนอ่อนก็จะสามารถเรียนได้

สรุป แบบฝึกเสริมทักษะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น แบบฝึกเสริมทักษะจึงนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนวิชาที่ต้องการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ มีความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนมากยิ่งขึ้น การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะให้มีประสิทธิภาพต้องมีหลักในการสร้างที่สอดคล้องกับลักษณะที่ดีของแบบฝึกเสริมทักษะด้วยและแบบฝึกเสริมทักษะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียนมาแล้ว เหมาะสมกับระดับ วัย หรือความสามารถของเด็กมีคำชี้แจงสั้น ๆ ที่ทำให้เด็กเข้าใจวิธีทำได้ง่าย ใช้เวลาเหมาะสมหรือใช้เวลาไม่นาน และเป็นสิ่งที่น่าสนใจและท้าทายให้แสดงความสามารถ

2.6 แผนการจัดการเรียนรู้

2.6.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

ได้มีผู้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

วัชรากรณ์ กองมณี (2552) ให้ความหมายของแผนการสอนว่า การบันทึกหรือกำหนดขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ผู้เรียนเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วงเดือน ภัณฑ์ประทีป (2552) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง การวางแนวการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูเตรียมไว้ล่วงหน้า ประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนและการวัดประเมินผลการเรียนรู้

เรืองยศ ศิริเสาร์ (2553) ได้กล่าวไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนกำหนดรูปแบบของบทเรียนแต่ละเรื่อง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแก่ครูให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอด เนื้อหาและการวัดผลประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง เป็นการวางแผนการสอนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการสอนของครู อันจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2554) ได้กล่าวว่าแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่มี รูปแบบตายตัว ขึ้นอยู่กับหน่วยงานหรือสถานศึกษาแต่ละแห่งจะกำหนด อย่างไรก็ตามลักษณะส่วนใหญ่ของแผนการจัดการเรียนรู้จะคล้ายคลึงกันซึ่งพอสรุปได้ 3 รูปแบบดังนี้

1. แบบเรียงหัวข้อ แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเรียงหัวข้อในรูปแบบนี้จะเรียงตามลำดับก่อนหลัง โดยไม่ต้องตีตาราง รูปแบบนี้ให้ความสะดวกในการเขียน เพราะไม่ต้องตีตาราง แต่มีส่วนเสียคือยาก ต่อการดูให้สัมพันธ์กันในแต่ละหัวข้อ

2. แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบรรยายหรือแบบเรียงหัวข้อ แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบรรยายหรือแบบเรียงหัวข้อเป็นรูปแบบที่เขียน ลำดับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเชิงบรรยายกิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ โดยไม่ระบุชัดเจนว่านักเรียนทำอะไร

3. แผนจัดการกิจกรรมเรียนรู้แบบตาราง แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชนิดนี้เป็นการนำรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ของแผนจัดการเรียนรู้มาเขียนลงในตารางภายในหน้าเดียว เพื่อให้ง่ายต่อการมองเห็นความสัมพันธ์ของ แต่ละองค์ประกอบ

สรุปแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่มีรูปแบบตายตัว โดยจะขึ้นอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่งจะกำหนด ซึ่งส่วนใหญ่ของแผนการจัดการเรียนรู้จะคล้ายคลึงกัน ดังนี้ แบบเรียงหัวข้อ แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเรียงหัวข้อในรูปแบบนี้จะเรียงตามลำดับก่อนหลัง แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบรรยายหรือแบบเรียงหัวข้อ แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบรรยายหรือแบบเรียงหัวข้อเป็นรูปแบบที่เขียน และแผนจัดการกิจกรรมเรียนรู้แบบตาราง แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชนิดนี้ เป็นการนำรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ของแผนจัดการเรียนรู้มาเขียนลงในตารางภายในหน้าเดียว เป็นต้น

2.6.2 ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

ได้มีผู้ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

กาญจนา วัฒายุ (2550) ได้ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นสื่อที่ครูสร้างขึ้น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลถือว่าเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของ ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครูต้องมี ความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้และนำผลการเรียนรู้มใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

พจมาลย์ เพ็งปาน (2550) ได้ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้า เป็นการนำเทคนิควิธีการสอน การเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผล ตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น

3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับตัวครูผู้สอนและครูที่สอนแทน นำไปใช้ปฏิบัติ สอนได้อย่างมั่นใจ

4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป

5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปเป็นผลงาน ทางวิชาการได้

บูรชัย ศิริมหาสาคร (2551) ได้ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นครูแบบมืออาชีพ มีการเตรียมการล่วงหน้าแผนการจัดการเรียนรู้ของครูสะท้อนให้เห็นถึงการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อนวัตกรรม และจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็ก มาผสมผสานกันหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน

2. แผนการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อนวัตกรรมและวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

3. แผนการจัดการเรียนรู้ทำให้ครูผู้สอนและครูที่ทำการสอนแทน สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ

4. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นหลักฐานที่แสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอนการวัดและประเมินผลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไป

5. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญในวิชาชีพครู ซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการ เพื่อประกอบการพิจารณาความดีความชอบ ประจำปี เพื่อขอเลื่อนตำแหน่ง หรือระดับให้สูงขึ้นและเพื่อใช้ประกอบการขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

สำนักงาน ก.ค.ศ. (2552) ได้พิจารณากำหนดให้มีความหมายและขอบเขต ของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของข้าราชการ ครูในสายงานการสอนเพื่อขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ซึ่งได้รับเงินเดือนในระดับสูงขึ้นหรือขอกำหนดตำแหน่งให้ได้รับเงินเดือนสูงขึ้น

สำรี รักสุทธี (2554) ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ครูได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ในเรื่องหลักสูตร แนวการสอนการจัดทำจัดหาสื่อประกอบการสอน ตลอดจนวิธีการวัดผลประเมินผลอย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม

2. ช่วยให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะการทำแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการผสมผสานเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนจาก หลักสูตรกับหลักจิตวิทยาการศึกษาหรือนวัตกรรมการเรียนใหม่ ๆ ตลอดจนปัจจัยอำนวย ความสะดวก ของโรงเรียนและสภาพปปัญหา ความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและทรัพยากร ในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการเชิงระบบ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ช่วยให้ครูมีคู่มือที่ทำด้วยตนเองไว้ล้วงหน้า เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ครบถ้วน สอดคล้องกับระยะเวลาและจำนวนคาบที่มีอยู่จริงในแต่ละภาคเรียน นั่นคือสอนให้ได้ครบถ้วนและทันเวลา ช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น

4. ทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดช่วยให้ครูสามารถวินิจฉัยจุดอ่อนของผู้เรียนที่จะได้รับการแก้ไขและทราบจุดเด่นที่ควรได้รับการเสริมสร้างต่อไป นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูเห็นภาพการทำงานของตนให้เด่นชัดขึ้น

5. ครูผู้สอนสามารถใช้เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เที่ยงตรง เพื่อเสนอแนะแก่บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหาร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

6. ช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถทราบขั้นตอน กระบวนการต่าง ๆ ในการสอนของครู เพื่อการนิเทศติดตามประเมินผลการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ผู้สอนติดธุระจำเป็นไม่สามารถสอนด้วยตนเองได้ แผนการจัดการเรียนรู้จะใช้เป็นคู่มือแก่ผู้มาสอนแทนได้อย่างดี

8. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครู ที่แสดงว่างานสอนต้องได้รับการฝึกฝนให้มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะมีเครื่องมือและเอกสารที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ

9. เป็นผลงานทางวิชาการอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความชำนาญพิเศษหรือ ความเชี่ยวชาญของผู้ทำแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งสามารถนำไปพัฒนางานในหน้าที่และเสนอ

สรุปว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นสื่อที่มีความสำคัญมากสำหรับครู เป็นตัวกำหนดบทบาทของครูและผู้เรียน ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และมาตรฐานการเรียนรู้

2.6.3 องค์ประกอบสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

2.6.3.1 ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

กฤษดา บุญหมื่น (2555) ได้กล่าวว่า การที่ครูได้ทำแผนการสอน และใช้แผนการสอนที่จัดทำขึ้น เป็นการนำไปใช้ประโยชน์ในคราวต่อไปได้ แผนการสอนดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ครูทราบวัตถุประสงค์ของการสอน
2. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความมั่นใจ
3. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
4. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ
5. ถ้าครูประจำชั้นไม่ได้สอน ครูที่มาทำการสอนแทนสามารถสอนแทนได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนด

สรุปได้ว่าประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้สามารถช่วยให้ทราบวัตถุประสงค์ของการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ครูที่มาทำการสอนแทนสามารถสอนแทนได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดได้อย่างมีคุณภาพอีกด้วย

2.6.4 ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้

สำลี รักสุทธี (2553) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ถือเป็นเอกสาร ตำรา การสอนเป็นผลงานทางวิชาการที่ครูผู้สอนผลิตขึ้นเอง นักวิชาการต่างลงความเห็นตรงกันว่า ผลงานทางวิชาการ

สำหรับครูผู้สอนที่ดีที่สุดคือ “แผนการจัดการเรียนรู้” ทั้งนี้เพราะลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้นั้นจะประกอบไปด้วยกระบวนการ การจัดการเรียนการสอนที่สมบูรณ์แบบ กล่าวคือ ไปแต่ละแผนประกอบเนื้อ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์ การวัดผลและประเมินผล ตั้งค่าการจัดการเรียนรู้ชื่อเหมือนพิมพ์เขียว มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการก่อสร้างซึ่งลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้นั้นผู้รู้ได้สรุปตรงกัน ดังนี้

1. เป็นคู่มือการสอนที่ครูพัฒนาขึ้นจากวิชาที่ตนเอง โดยใช้สอนเป็นประจำและผู้อื่นสามารถใช้สอนแทนได้เมื่อตนไม่อยู่

2. เป็นเอกสารการสอนที่มีลักษณะสมบูรณ์ เพราะในแต่ละแผลจะประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ที่จะนำพาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา

3. มีลักษณะเหมือนชุดการสอน เพราะในแต่ละแผนมีความสมบูรณ์ในตัว

4. แต่ละแผงเมื่อสอนจบจะสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือผลสะท้อนกลับได้ทันที ทำให้ครูเข้าใจ และนักเรียนรู้ตนเองได้ดี

5. การอธิบาย สาธิต บรรยายเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมชัดเจน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

สรุปได้ว่าลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้เป็นเอกสาร ตำรา การสอนเป็นผลงานทางวิชาการที่ครูผู้สอนผลิตขึ้นเอง แต่ละแผนประกอบเนื้อ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่ออุปกรณ์ การวัดผลและประเมินผล

2.6.4 ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดถึงประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าถ้าครู ได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และใช้แผนที่ จัดทำเพื่อนำไปใช้สอนในคราวต่อไป แผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ครูรู้วัตถุประสงค์การสอน

2. ครูจัดกิจกรรมการสอนด้วยความมั่นใจ

3. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมกับวัยผู้เรียน

4. ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเจตนา ของหลักสูตรซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอน สอนได้ครบถ้วนและทันเวลาถ้าครูมีความจำเป็นไม่ได้สอนด้วยตนเอง ผู้ที่มาสอนแทนสามารถสอนแทนได้ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2.7 ประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้

2.7.1 ความหมายการหาประสิทธิภาพ

ฉันทนา ปาปัดถา (2552) การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึงการนำเอาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้รับมาปรับปรุงเพื่อนำไปจัดการเรียนรู้จริง เพื่อได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นระดับที่ผู้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะพึงพอใจว่าหากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นก็มีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียนเกณฑ์การหาประสิทธิภาพ กำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหมายว่าผู้เรียน จะเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ

E_1/E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ตัวอย่าง 75/75 หมายความว่า เมื่อเรียนจบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนจะสามารถทำแบบฝึกหรืองานได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 75 และทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 75 การที่จะกำหนด E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ให้ผู้สอนพิจารณาตามความเข้าใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะจะตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น

2.7.2 วิธีหาประสิทธิภาพ

เมื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นต้นฉบับแล้ว ต้องนำไปหาประสิทธิภาพ เสร็จแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1: 1 (แบบเดี่ยว) คือ นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียน 1คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 1: 10 (แบบกลุ่ม) คือ นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียน 5–10 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 1: 100 (ภาคสนามหรือกลุ่มใหญ่) คือ นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียน 30–100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนใด ๆ มีกระบวนการสำคัญอยู่ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการหาประสิทธิภาพตามวิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach) และขั้นตอนการหาประสิทธิภาพตามวิธีการหาประสิทธิภาพเชิง ประจักษ์ (Empirical Approach) ทั้งสองวิธีนี้

ควรทำควบคู่กันไป จึงจะมั่นใจได้ว่าสื่อหรือเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ผ่านกระบวนการหาประสิทธิภาพจะเป็นที่ยอมรับได้มีรายละเอียด ดังนี้

1. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach) เป็นการหาประสิทธิภาพ โดยใช้หลักของความรู้และเหตุผลในการตัดสินคุณค่า ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในด้านความถูกต้องของการนำไปใช้ (Usability) ผู้เชี่ยวชาญจะประเมินสื่อการเรียนการสอนตามแบบประเมินที่สร้างขึ้นในลักษณะของแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (นิยมใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ) นำค่าเฉลี่ยที่ได้จากแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไปแทนค่าในสูตรสำหรับค่าเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญที่ยอมรับจะต้องอยู่ในระดับมากขึ้น ไป คือ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50–5.00 ค่าที่คำนวณได้ต้องสูงกว่าค่าในตาราง ตามจำนวนผู้เชี่ยวชาญ ถ้าค่าที่คำนวณได้ไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องปรับปรุงแก้ไขสื่อและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาใหม่

2. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) วิธีการนี้จะนำสื่อไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย การหาประสิทธิภาพของสื่อส่วนใหญ่ใช้วิธีนี้ ประสิทธิภาพส่วนใหญ่จะพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์การทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการเรียน หรือแบบทดสอบย่อยโดยแสดงเป็น ค่าตัวเลข 2 ตัว เช่น E_1/E_2=80/80, E_1/E_2=85/85, E_1/E_2=90/90 เป็นต้น

เกณฑ์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) มีความหมายแตกต่างกันหลายลักษณะในที่นี้จะยกตัวอย่าง E_1/E_2=80/80 ดังนี้

1. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 1 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ถือเป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์

2. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 2 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือจำนวนนักเรียนร้อยละ 80 ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ทุกคน ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนครั้งนั้นได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

3. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 3 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือจำนวนนักเรียน ร้อย ละ 80 ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ทุกคน ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ที่นักเรียนทำเพิ่มขึ้นจากแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยเทียบกับคะแนนที่ทำได้ก่อนเรียน (Pretest)

4. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 4 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ทุกคน ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) แต่ละข้อถูกมีจำนวนร้อยละ 80 ถ้านักเรียนทำข้อสอบข้อใดถูกมีจำนวนนักเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 แสดงว่าสื่อไม่มีประสิทธิภาพและชี้ให้เห็นว่าจุดประสงค์ที่ตรงกับข้อนั้นมีความบกพร่อง

สรุปว่า เกณฑ์ในการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนจะนิยมตั้งเป็นตัวเลข 3 ลักษณะ คือ 80/80, 85/85 และ 90/90 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชาและเนื้อหาที่นำมาสร้างสื่อนั้น ถ้าเป็นวิชาที่ค่อนข้างยากก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 80/80 หรือ 85/85 สำหรับวิชาที่มีเนื้อหาง่ายก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 90/90 เป็นต้น นอกจากนี้ยังตั้งเกณฑ์เป็นค่าความคลาดเคลื่อนไว้เท่ากับร้อยละ 2.5 นั่นคือ ถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 90/90 เมื่อคำนวณแล้วค่าที่ถือว่าใช้ได้คือ 87.5/87.5 หรือ 87.5/90 เป็นต้น (เผชิญ กิจระการ, 2544) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญาและการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ KWL เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรัสวดี โดยใช้เกณฑ์ 75/75

2.7.3 การหาดัชนีประสิทธิผล

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเรื่องความหมายของดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้และสูตรการคำนวณดัชนีประสิทธิผลรายละเอียดดังนี้

เมธา พงศ์ศาสตร์ (2550) ได้กล่าวถึงดัชนีประสิทธิผลว่า ดัชนีประสิทธิผลเป็น ค่าสถิติที่ใช้ในการประเมินสื่อประกอบการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนต่าง ๆ แบบเรียนสำเร็จรูป แบบฝึกทักษะหรือแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสอนต่าง ๆ ก็ได้ ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่แสดงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเรียนรู้จากสื่อหรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนพัฒนาขึ้นมาด้วยกลวิธีสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา

1. การวิเคราะห์ค่าและตีความหมาย

1.1 ถ้าดัชนีประสิทธิผลมีค่าเป็นลบ เกิดขึ้นเมื่อใด/มีความหมายว่าอย่างไร ดัชนีประสิทธิผลมีค่าเป็นลบ จะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน ซึ่งเป็นตัวตั้งของเศษในสูตร มีค่าน้อยกว่าผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน หมายความว่า ก่อนเรียนผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานติดตัวมาอยู่ระดับหนึ่ง ตามคะแนนที่ทำได้ในการสอบก่อนเรียนและหลังจากเรียนตามแผนการ จัดการเรียนรู้ของเราแล้วและสอบหลังเรียน ปรากฏว่าคะแนนสอบยิ่งได้น้อยลงกว่าการสอบก่อนเรียน จึงสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ของเราไม่มีประสิทธิภาพเพราะทำให้ผู้เรียนสับสนและยังไปทำลายความรู้เดิมของผู้เรียนอีกด้วย ไม่มีความก้าวหน้าทางการเรียน ซึ่งในความเป็นจริงคงเป็นไปได้ยากที่คะแนนสอบหลังเรียนจะมีค่าน้อยกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนแต่ถ้าวิเคราะห์ตามทฤษฎีก็จะเป็นดังกล่าว

1.1.1 ถ้าดัชนีประสิทธิผลมีค่าเป็น 0 เกิดขึ้นเมื่อใด/มีความหมายว่าอย่างไร ดัชนีประสิทธิผลมีค่าเป็น 0 จะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน ซึ่งเป็นตัวตั้งของเศษในสูตรมีค่าเท่ากันกับผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน หมายความว่าก่อนเรียนผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานติดตัวมาอยู่ระดับหนึ่งตามคะแนนที่ทำได้ในการสอบก่อนเรียน หลังจากเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ของเราแล้วและสอบหลังเรียน ปรากฏว่าผลรวมของคะแนนสอบหลังเรียนทุกคนเท่ากับ

ผลรวมของคะแนนสอบก่อนเรียนทุกคน สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ของเราไม่มีประสิทธิภาพ เพราะความรู้ของผู้เรียนไม่มีความก้าวหน้าขึ้นเลย ถึงแม้จะไม่ไปทำลายความรู้เดิมของผู้เรียนเหมือนกรณีแรกก็ตาม

1.1.2 ดัชนีประสิทธิผลมีค่าเป็นบวกเกิดขึ้นเมื่อใด/มีความหมายว่าอย่างไร ดัชนีประสิทธิผลมีค่าเป็นบวกจะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคนซึ่งเป็นตัวตั้งของเศษในสูตรมีค่ามากกว่าผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคนซึ่งเราต้องการประเด็นนี้มากที่สุด เพราะสรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ของเรามีประสิทธิภาพ คือ ผลการสอบหลังเรียนสูงกว่าการสอบก่อน เรียน แสดงว่าหลังจากเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เราจัดให้ท าให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการ เรียนตามตัวเลขบวกของดัชนีประสิทธิผลที่ออกมานิยมแสดงค่าดัชนีประสิทธิผลในรูปทศนิยม 4 ตำแหน่งและแสดงเป็นร้อยละด้วยเช่น “ดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแผนการจัดการ เรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง เส้นขนานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 0.4235 หรือ คิดเป็นร้อยละ 42.35” เป็นต้น

1.1.3 ดัชนีประสิทธิผลมีค่าสูงสุดเท่าใดและเกิดขึ้นเมื่อใดดัชนีประสิทธิผลจะมี ค่าสูงสุดเมื่อคะแนนสอบหลังเรียนของผู้เรียนได้เต็มทุกคน ไม่ว่าคะแนนสอบก่อนเรียนของผู้เรียนแต่ละคนจะได้เท่าไรก็ตาม กรณีนี้เมื่อแทนค่าในสูตรเพื่อหาดัชนีประสิทธิผล เศษและส่วนจะมีค่าเท่ากัน ซึ่งจะ ทำให้ “ค่าดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 1.00 หรือคิดเป็นร้อยละ 100”

2. ขั้นตอนในการนำค่าดัชนีประสิทธิผลไปใช้ในการสอน

2.1 สร้างเครื่องมือหลัก คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่เราจะทดลองสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีอำนาจจำแนกความยากง่ายพอเหมาะและมีความเชื่อมั่นตามเกณฑ์

2.2 นำแบบทดสอบฯ ไปสอบนักเรียนก่อนเรียน แล้วบันทึกผลการสอบไว้

2.3 สอนนักเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เตรียมไว้จนจบเนื้อหาทั้งหมด

2.4 นำแบบทดสอบฯ ชุดเดิมตามข้อ 2 ไปสอบนักเรียนอีกครั้ง หลังเรียน

2.5 นำผลการสอบก่อนเรียนตามข้อ 2 และผลการสอบหลังเรียนตามข้อ 4 ไปคำนวณหาค่าดัชนีประสิทธิผลแล้ววิเคราะห์/รายงานผล

การคำนวณหาค่า t-test (แบบ Dependent Samples) หรือหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index E.I.) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียนโดยอาศัยการหาค่า t-test (แบบ Dependent Samples) เป็นการพิจารณาว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ โดยทำการทดสอบนักเรียนทุกคนก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) แล้วนำมาหาค่า t-test (Dependent

Samples) หากมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ถือได้ว่านักเรียนกลุ่มที่ผู้ศึกษากำลังศึกษามี พัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้

2. การหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียนโดยอาศัยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.)

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับค่า E.I.

1. E.I. เป็นเรื่องอัตราส่วนของผลต่าง จะมีค่าสูงสุดเป็น 1.00 ส่วนค่าต่ำสุดไม่สามารถกำหนดได้เพราะมีค่าต่ำกว่า –1.00 ก็ได้ และถ้าเป็นค่าลบแสดงว่า คะแนนผลสอบก่อนเรียนมากกว่าหลังเรียน ซึ่งมีความหมายว่าระบบการเรียนการสอนหรือสื่อที่ใช้ไม่มีคุณภาพ

2. การแปลผล ถ้า E.I. ในตารางในบทที่ 4 (ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ของวิทยานิพนธ์) (Thesis) หรือ การค้นคว้าอิสระ (Independent Study) มักจะใช้ข้อความไม่เหมาะสม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของ E.I. ผิดจากความเป็นจริง

3. ถ้าค่าของ E_1/E_2 ของแผนการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและเมื่อหา E.I. ด้วย พบว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่งที่ผู้วิจัยพอใจ หากคำนวณค่าความคงทนด้วยโดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples) ดังกล่าวมาแล้วในสูตรที่ 1 ก็ไม่ได้แปลว่าจะมีนัยสำคัญ (เพราะผู้ศึกษาคาดหวังว่าหากสื่อหรือแผนการเรียนรู้มีคุณภาพ ผลการเรียนหลังสอนเมื่อผ่านไประยะหนึ่ง เช่น ผ่านไป 2 สัปดาห์กับผลการเรียนหลังเรียนจบจะต้องไม่แตกต่างกัน)

สรุปได้ว่า ค่าที่แสดงอัตรา ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้ซึ่งคำนวณจากคะแนนทดสอบก่อนเรียนและ คะแนนทดสอบหลังเรียนของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนของนักเรียนทุกคน

2.8 ดัชนีประสิทธิผล

บุญชม ศรีสะอาด (2560) กล่าวว่า ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness: E.L) หมายถึง ค่าที่แสดงการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าขึ้น จากพื้นฐานความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว หลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนจากสื่อนวัตกรรมหรือแผนการจัด การเรียนรู้นั้น ๆ การหาค่าดัชนีประสิทธิผล กรณีรายบุคคลตามแนวคิดของ Hofland จะใช้สูตรดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล } (E.I.) = \frac{\text{คะแนนหลังเรียน} - \text{คะแนนก่อนเรียน}}{\text{คะแนนเต็ม} - \text{คะแนนก่อนเรียน}}$$

โดยทั่วไปการหาดัชนีประสิทธิผลมักหาโดยใช้คะแนนของกลุ่ม ซึ่งทำให้มีสูตร เปลี่ยนไป ดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล } (E.I.) = \frac{\text{ผลรวมคะแนนหลังเรียนของทุกคน} - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนของทุกคน}}{(\text{จำนวนนักเรียน } x \text{ คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนของทุกคน}}$$

การหาค่าดัชนีประสิทธิผล เป็นการพิจารณาพัฒนาการในลักษณะที่ว่าเพิ่มขึ้นเท่าไร ไม่ได้ทดสอบว่าเพิ่มขึ้นอย่างน่าเชื่อถือได้หรือไม่ มีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับค่าดัชนี ประสิทธิผล ดังนี้

ค่าดัชนีประสิทธิผล เป็นเรื่องของอัตราส่วนของผลต่างจะมีค่าสูงสุดเป็น 1.00 ส่วนค่าต่ำสุดไม่สามารถกำหนดได้เพราะมีค่าต่ำกว่า -1.00 ก็ได้ และถ้าเป็นค่าลบแสดงว่าคะแนนสอบก่อนเรียนมากกว่าหลังเรียน ซึ่งมีความหมายว่า ระบบการเรียนการสอนหรือสื่อไม่มีคุณภาพ

1. ถ้าผลสอบก่อนเรียนของนักเรียนทุกคนได้คะแนนรวมเท่าไรก็ได้ (ยกเว้น ได้คะแนนเต็มทุกคน) และถ้าผลการสอบหลังเรียนของนักเรียนทุกคนทำได้ถูกหมดทุกข้อ (ได้คะแนนเต็มทุกคน) ค่าดัชนีประสิทธิผล จะเป็น 1.00

2. ถ้าผลการสอนก่อนเรียนมากกว่าหลังเรียน ค่าดัชนีประสิทธิผลจะมีค่าต่ำกว่า -1.00 ก็ได้

3. การแปลความหมายของค่าดัชนีประสิทธิผลไม่น่าจะแปลความหมายเฉพาะค่าที่คำนวณได้ว่านักเรียนมีพัฒนาการขึ้นเท่าใด คิดเป็นร้อยละเท่าไร แต่ควรจะดูข้อมูลเดิมประกอบด้วยว่าหลังจากนักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นเท่าไร ในบางครั้งคะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น เพราะว่ากลุ่มนั้นมีความรู้เดิมในเรื่องนั้นมากอยู่แล้ว ซึ่งไม่ใช่เรื่องเสียหายดังนั้น ค่าดัชนีประสิทธิผล ที่เกิดขึ้นแต่ละกลุ่มไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ เพราะไม่ได้ เริ่มจากฐานความรู้ที่เท่ากัน ค่าดัชนีประสิทธิผลของแต่ละกลุ่มจะอธิบายเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

2.9 ทฤษฎีความพึงพอใจ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น นักเรียนจะต้องมีความพึงพอใจกับรูปแบบหรือวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและลักษณะของความพึงพอใจในการเรียนมีหลายรูปแบบ เช่น ความพึงพอใจในตัวผู้สอนพึงพอใจในสื่อนวัตกรรมพึงพอใจในเทคนิควิธีการสอนเป็นต้น และได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเรียนรู้ไว้มากมาย ดังนี้

2.9.1 ความหมายความพึงพอใจในการเรียนรู้

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย นักวิชาการได้เขียนและให้ความหมายไว้ ดังนี้

เสาวลักษณ์ พานทอง (2553) ได้สรุป ความพึงพอใจ หมายถึง อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมและเป็นพฤติกรรมในเชิงบวก ดังนั้นความพึงพอใจในการเรียนรู้จึงหมายถึง ความรู้สึกรัก ชอบ พอใจ เต็มใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียน จนประสบผลสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมาย

มลเทียร มูลธิยะ (2553) ได้สรุป ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคนในการเรียนรู้ว่ามีความชื่นชอบและผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ อย่างต่อเนื่องหรือไม่หรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เป็นผลต่อเนื่องจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งนั้นแล้วว่าพอใจต้องการหรือดีอย่างไร

สมจิตร ศรีบุรินทร์ (2554) ได้สรุปความหมายเกี่ยวกับความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง สภาพอารมณ์ของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองจากการเรียนหรือการทำงานของบุคคลนั้น

สมคิด หมื่นน้อย (2554) ได้สรุป ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพหรือระดับความพึงพอใจที่เป็นผลมาจากความเข้าใจและเจตคติของบุคคลที่มีต่องาน

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึก คิดหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงาน หรือปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้นความพึงพอใจด้านการเรียนรู้จึงหมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจ ภูมิใจ มีความสุข เมื่อได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ได้ จนบรรลุผลสำเร็จ ความพึงพอใจในการการเรียนและผลการเรียนจะมีความสัมพันธ์กันทางบวก ถ้ามีความพึงพอใจมากผลการเรียนก็จะดีตามไปด้วย

2.9.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ นักการศึกษาได้แยกทฤษฎีย่อยออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของ Maslow และทฤษฎีแบบจำลองของ Porter and Lawler (Porter and Lawler Model) ดังนี้

Maslow (1970) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของ Maslow โดยอธิบายว่ามนุษย์มีความต้องการจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ดังนี้

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อนหลับนอน เพศ การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ได้แก่ ความต้องการความอบอุ่น มั่นคง ต้องการการคุ้มครองและหนีจากอันตราย เป็นต้น

3. ความต้องการความรักและการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Belong Need and Love Needs) ได้แก่ ความต้องการเพื่อนหรือมิตร ต้องการผู้ร่วมงาน ต้องการคู่รักหรือครอบครัว

4. ความต้องการการยกย่องสรรเสริญ (Esteem Needs) ได้แก่ ความต้องการให้ผู้อื่น เคารพนับถือตน ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับว่าตนเองมีค่าหรือได้รับการยกย่องสรรเสริญ ต้องการเชื่อมั่นในความสามารถของตน ผู้ที่ล้มเหลวที่จะได้รับสนองตอบความต้องการนี้ อาจทำให้เกิดรู้สึกว่ามีปมด้อย หรือขาดความรู้สึกว่ามีผู้คอยช่วยเหลือค้ำจุน

5. ความต้องการรู้และเข้าใจ (Need to Know and Understand) เป็นความต้องการที่จะสัมฤทธิ์ผลทางปัญญา (Intellectual Achievement) หมายถึง ความปรารถนาที่จะรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ด้วยความสนใจอย่างแท้จริง Maslow มีความเห็นว่า ความต้องการตั้งแต่ขั้นนี้เป็นต้นไปจะไม่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน

6. ความต้องการด้านสุนทรียะ (Aesthetic Needs) ได้แก่ ความต้องการความเป็นระเบียบ (Order) สัจธรรม (Truth) และความงาม

7. ความต้องการสร้างประจักษ์ตนและการพัฒนาตามศักยภาพแห่งตน (Self-actualization Needs) เป็นความต้องการที่จะเข้าใจตนเองและรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ต้องการที่จะคิดหรือกระทำให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของตนอย่างสร้างสรรค์ และต้องการพัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของตน

บุณยภัทร สมเพชร (2554) ทฤษฎีแบบจำลองของ Porter and Lawler เป็นกลุ่มทฤษฎีกระบวนการเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจกับผล การปฏิบัติงานซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญ ดังนี้

1. ความพยายาม ได้แก่ ความพยายามแสดงออกสืบเนื่องมาจากแรงกระตุ้นที่เกิดแก่เขาขีดจำกัดของความพยายามจะสูงหรือต่ำ มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับแรงความเชื่อหรือแรงแห่งความปรารถนาของคน ๆ นั้น ซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกัน

2. ผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความพยายามที่คนแสดงออกสืบเนื่องมาจากการใช้ความพยายามของตน

3. ผลตอบแทน ได้แก่ตัวแปรที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งผลตอบแทนดังกล่าวสืบเนื่องมาจากผลการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผลปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ

4. ความพอใจ ได้แก่ ความรู้สึกหรือสำนึกที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ การใช้เหตุผล การทำความเข้าใจและการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนและสภาพแวดล้อม

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการเรียนและผลการเรียนมีความสัมพันธ์กันมาก โดยขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่จะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อไปสู่ความสำเร็จต่อไป

2.9.3 การวัดความพึงพอใจ

1. การวัดความพึงพอใจ

การวัดความพึงพอใจเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับ อารมณ์และความรู้สึกหรือเป็นลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตามความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ยังสามารถวัดได้โดยอาศัยหลักการสำคัญคือการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) เกี่ยวกับการวัดความพึงพอใจ และมีนักวิชาการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการวัดความพึงพอใจ ดังนี้

กัญจนา ลินทรัตนศิริกุล และคณะ (2550) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพอใจในด้านต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจะได้ข้อมูลที่เป็นจริง

3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

พิทยาภรณ์ ศรีสุไชย (2553) กล่าวว่า หลักการวัดความพึงพอใจไว้ว่า การวัดความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า (Ratting Scale) เป็นเครื่องมือที่นิยมกันมาก โดยเฉพาะการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ทั้งนี้เพราะเป็นวิธีที่สะดวกและสามารถใช้วัดได้อย่างกว้างขวางโดยคำถามเป็นตัวกระตุ้นเร่งเร้าให้บุคคล แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาใช้ในการประเมินและพิจารณาให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาใช้ในการประเมิน และพิจารณาตนเองหรือสิ่งอื่น ๆ ใช้ทั้งในการปฏิบัติ กิจกรรม ทักษะต่าง ๆ และพฤติกรรมด้านจิตพิสัย เช่น ความพึงพอใจ เจตคติ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสนใจ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การวัดความพึงพอใจเป็นการวัด คุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกหรือเป็นลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตามความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่งก็ยังสามารถวัดหลายวิธีได้ โดยใช้แบบสอบถาม แบบสังเกตหรือแบบสัมภาษณ์

การศึกษาครั้งนี้การวัดความพึงพอใจ ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Ratting Scale) 5 ระดับ และกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจ ดังนี้

พึงพอใจในระดับดีมากที่สุด ให้ 5 คะแนน
พึงพอใจในระดับดีมาก ให้ 4 คะแนน
พึงพอใจในระดับปานกลาง ให้ 3 คะแนน
พึงพอใจในระดับน้อย ให้ 2 คะแนน
พึงพอใจในระดับน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 มีความพึงพอใจในระดับดีมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 มีความพึงพอใจในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 มีความพึงพอใจในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

2.10 วิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.10.1 วิจัยในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์เบื้องต้น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบงานวิจัยที่น่าสนใจดังนี้

วัชรินทร์ ดำรงสกุลชัย (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ สาระดนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่อง ระบำกรีดยาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาหลักสูตร ได้หลักสูตรบูรณาการสาระดนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่อง ระบำกรีดยาง ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ใช้ทรัพยากรใน ท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถนำไปใช้

ในชีวิตประจำวันได้ และองค์ประกอบของหลักสูตรมีความ สอดคล้องกัน ส่วนผลการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ สาระดนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่อง ระบำกรีดยาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบำกรีดยางหลังการทดลองใช้ หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

รำไพ บุญเลิศ (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องรำเต้ยหนุ่มสาวชาวนาด้วยสื่อวีดีทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 เรื่องรำเต้ยหนุ่มสาวชาวนา ด้วยสื่อวีดีทัศน์ที่ผู้ศึกษาคันคว้าพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.92/84.0 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผล ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องรำเต้ยหนุ่มสาวชาวนาด้วยสื่อวีดีทัศน์ มีค่าเท่ากับ 0.7843 แสดงว่า ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 78.43 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระนาฏศิลป์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง รำเต้ยหนุ่มสาวชาวนาด้วยสื่อวีดีทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

วัลลิกา วัฒนวันยู (2550) ได้ศึกษาการสร้างบทเรียนวีดีทัศน์เรื่อง ภาษาท่า กลุ่มสาระนาฏศิลป์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าบทเรียนวีดีทัศน์เรื่องภาษท่าที่ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพจากคะแนนแบบฝึกหัด

อภิณห์พร แม้นวิเศษพงศ์ (2550) ได้ศึกษาพัฒนาชุดการสอนเรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. ได้ชุดการสอนเรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 ชุด ซึ่งประกอบด้วย

1.1 คู่มือชุดการสอน เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนการใช้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การแบ่งเนื้อหา บทบาทครู บทบาทของนักเรียน ขั้นตอนการใช้ชุดการสอน การวัดและประเมินผลโดยรวม โครงสร้าง เนื้อหา

1.2 ชุดการสอน ประกอบด้วยสาระสำคัญ คู่มือครูของแต่ละชุด แผนการจัดการเรียนรู้

1.3 สื่อประสม ได้แก่ บัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา สมุดภาพ บัตรกิจกรรม บัตรเฉลยคำตอบ

1.4 แบบทดสอบประจำชุดการสอน แบบวัดทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ แบบวัดเจตคติต่อนาฏศิลป์ไทย

2. ประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 85.30/8933 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนดไว้

3. ผลการวัดเจตคติต่อนาฏศิลป์ จากแบบสอบถามปลายปิดพบว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อ นาฏศิลป์ไทยอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.73) เมื่อเทียบกับเกณฑ์แล้วสูงกว่าเกณฑ์ระดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วารี รักหะบุตร (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัย การเปรียบเทียบผลการเรียน เรื่อง นาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยโปรแกรมบทเรียนแบบฝึกปฏิบัติกับการเรียนแบบปกติผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมบทเรียนแบบฝึกปฏิบัติ เรื่อง นาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ เท่ากับ 88.21/85.83 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80 นักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรม บทเรียนแบบฝึกปฏิบัติ เรื่อง นาฏศิลป์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียน แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียน แบบฝึกปฏิบัติมีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05

หัสดินทร์ โคทวี (2553) ได้ศึกษาเรื่องการใช้กิจกรมที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้เสนอขั้นตอนการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ดังนี้ 1) ขั้นมีส่วนร่วม 2) ขั้นวิเคราะห์ 3) ขั้นประยุกต์หลักการ 4) ขั้นประเมินผล และใช้กิจกรรมกลุ่มประเภทเกม การแสดงบทบาทสมมติ เพลง และสถานการณ์จำลอง พบว่า นักเรียนที่เรียนภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความเข้าใจในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

สุกัญญา จันทร์แดง (2555) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนด้วยชุดการสอนแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการทำงานร่วมกันวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ความสามารถในการทางานร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบร่วมมือมีพฤติกรรมในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับดีมาก 3) ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนการสอนด้วยชุดการสอนแบบร่วมมืออยู่ในระดับดีมาก

อภิญญา เวียงใต้ (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมสาระนากศิลป์ เรื่อง การแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปพบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมสาระนาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยใช้กระบวนการ

เรียนแบบกลุ่มสัมพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพของ(E/E) เท่ากับ 86.12 /86.57 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังการใช้ชุดกิจกรรมสาระนาฏศิลป์ เรื่องการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมสาระนาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงนาฏศิลป์ไทยโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนของนักเรียนชั้น ป.2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ซึ่งได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญที่ระดับมากที่สุด รูปแบบนี้มีลักษณะเด่นคือการบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แนวสร้างสรรค์นิยมการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผลตามสภาพจริง 2) ผลการประเมินสมรรถนะของการสอนนักศึกษาครูภาษาอังกฤษพบว่าความสามารถด้านความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถด้านปฏิบัติการสอนในภาพรวมที่ระดับมากที่สุดซึ่งสมรรถนะด้านการเตรียมการสอนด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการวัดประเมินผลอยู่ที่ระดับมากที่สุด

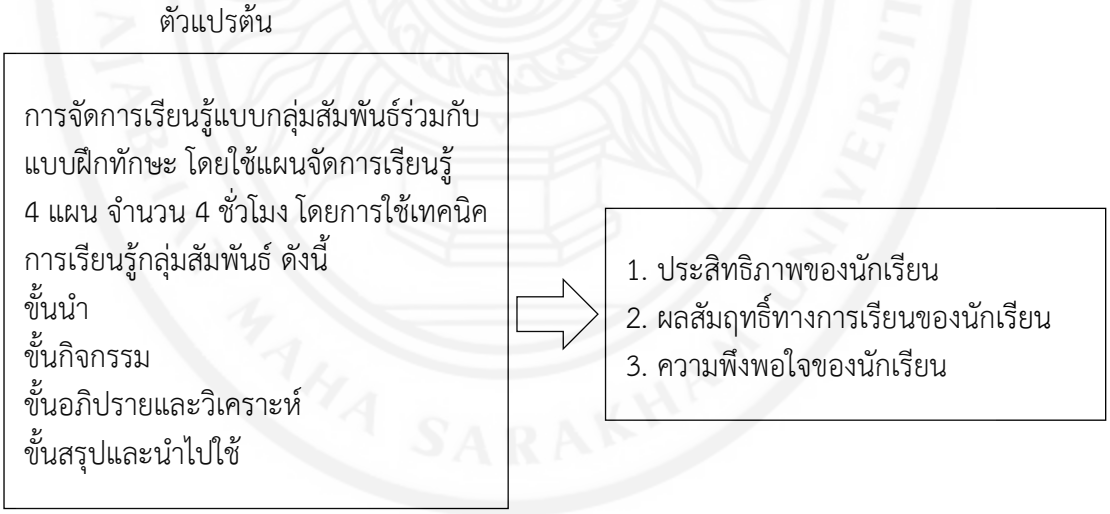
ขจีพรรณ จันทระ (2557) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกจากภาพ สำหรับฝึกทักษะปฏิบัติ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การซักถาม การให้ยกตัวอย่าง การให้เดาเรื่อง การอภิปรายการศึกษาจากภาพและการศึกษาด้วยตนเอง ได้ทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในจังหวัดสงขลา พบว่า คะแนนจากการทดสอบหลังเรียนการสอนจากภาพ สำหรับฝึกทักษะปฏิบัติ สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

พลอยระวี อนุสรณ์ (2557) ได้ศึกษา ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคาขามวิทยา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพ 80/80 เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะปฏิบัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้แบบฝึกเสริม ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.42/84.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.70 แสดงว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ร้อยละ 70 และนักเรียนมีความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.88)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะปฏิบัติในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์เบื้องต้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 การจัดกลุ่มให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้พูดคุยปรึกษา ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีความเอื้ออาทรต่อกันและกัน มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นมิตร จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมของผู้อื่น เกิดความเข้าใจใจชนตนเองและเข้าใจผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ดี มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานเป็นทีม

2.11 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา คู่มือ แนวคิด และงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญฝึกฝนจริงโดยมีการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ทิศนา แขมณี (2555) ร่วมกับแบบฝึกทักษะปฏิบัติเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้เรื่อง นาฏศิลป์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาจึงกำหนดแนวคิดในการศึกษาไว้ดังภาพที่ 2.5 ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยกำหนด วิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. วิธีดำเนินการศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวนนักเรียน 13 คน โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยทำการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

3.2 วิธีดำเนินการศึกษา

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย รายวิชานาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ชั่วโมง เป็นการวิจัยเชิงการทดลอง (Pre-experimental research) ดำเนินการทดลองตามรูปแบบการวิจัย One Group Pretest-Posttest Design ที่มีการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย

เพียงหนึ่งกลุ่ม และมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ไทย เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีรูปแบบการวิจัย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.3.1 แผน ตารางวิเคราะห์

3.3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตารางการวิเคราะห์ข้อสอบ

3.3.3 แบบประเมินทักษะปฏิบัติ เกณฑ์คุณภาพ

3.3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 แผน แผนการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ชั่วโมง ประกอบด้วยแผนที่ 1 นาฏยศัพท์ 1 แผนที่ 2 นาฏยศัพท์ 2 แผนที่ 3 นาฏยศัพท์ 3 แผนที่ 4 นาฏยศัพท์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์ 1 จำนวน 1 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง นาฏยศัพท์ 2 จำนวน 1 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง นาฏยศัพท์ 3 จำนวน 1 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง นาฏยศัพท์ 4 จำนวน 1 ชั่วโมง

การกำหนดกิจกรรม สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน หรือประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ให้มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการสอนดังกล่าวข้างต้นสามารถใช้กระบวนการขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การทบทวนความรู้เดิม การสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

2. ขั้นกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการเรียนของตนและเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์อภิปราย ให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนได้ในภายหลัง

3. ขั้นอภิปรายและวิเคราะห์ การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้สึกและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

4. ขั้นสรุปและนำไปใช้ เป็นขั้นของการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่างๆจากขั้นกิจกรรมและอภิปรายผลมาประสานกันจนได้ข้อสรุปที่ชัดจน รวมทั้งการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติหรือใช้จริงในชีวิตประจำวัน หลังจากนั้นครูผู้สอนและผู้เรียนต้องช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

2. การสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะปฏิบัติ

ขั้นตอนในการสร้างแบบฝึกว่าจะคล้ายคลึงกับการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาประเภทอื่นๆซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ปัญหาและสำเหตุจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะทำการสอน ปัญหาผ่านจุดประสงค์ของนักเรียน ปัญหาการสังเกตพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 พิจารณารายละเอียดในหลักสูตรเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรม

2.3 พิจารณาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจาก ข้อ 1 โดยการสร้างแบบฝึกและเลือกเนื้อหาในส่วนที่สร้างแบบฝึกนั้นว่าจะทาเรื่องใดบ้าง กำหนดเป็นโครงเรื่องไว้

2.4 ศึกษารูปแบบของการสร้างแบบฝึกจากเอกสารตัวอย่าง

2.5 ออกแบบชุดฝึกในแต่ละชุดให้มีรูปแบบที่หลากหลายน่าสนใจ

2.6 ลงมือสร้างแบบฝึกในแต่ละชุด พร้อมทั้งข้อสอบก่อนและหลังเรียน ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

2.7 ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

2.8 นำไปทดลองใช้แล้วบันทึกผล เพื่อนาไปปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง

2.9 ปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2.10 นำไปใช้จริงและเผยแพร่ต่อไป

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องการแสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมายแทนการพูดและท่าทางประกอบจังหวะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 ข้อ รวม 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านทักษะและเทคนิคการสอนของครู (2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (3) ด้านสื่อการเรียนรู้ และ (4) ด้านการวัดและประเมินผล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert มี 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 หมายถึงพึงพอใจมากที่สุด, ระดับ 4 หมายถึงพึงพอใจมาก, ระดับ 3 หมายถึงพึงพอใจปานกลาง, ระดับ 2 หมายถึงพึงพอใจน้อย, และระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3.4 การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

การศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย รายวิชานาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ ครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้าง และการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.4.1 การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ การศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย รายวิชานาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นจำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.4.1.1 ศึกษาทฤษฎีและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ไทย เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3.4.1.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และศึกษาคู่มือการจัดการเรียนนาฏศิลป์ คู่มือการวัดและประเมินผลทางการเรียน

3.4.1.3 วิเคราะห์เนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และคำอธิบายรายวิชาที่ต้องการให้เกิดแก่ตัวผู้เรียนเมื่อได้เรียนวิชานาฏศิลป์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

3.4.1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทย เรื่องการแสดงพื้นบ้าน โดยให้สัมพันธ์กับเนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ชิ้นงานหรือภาระงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เกณฑ์การประเมิน และเกณฑ์การตัดสินคุณภาพ สร้างจำนวน 8 แผน แผนการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ชั่วโมง ประกอบด้วยแผนที่ 1นาฏยศัพท์ 1 แผนที่ 2 นาฏยศัพท์ 2 แผนที่ 3 นาฏยศัพท์ 3

แผนที่ 4 นาฏยศัพท์ 4 ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นกิจกรรม 3) ขั้นสอน 4) ขั้นสรุป

3.4.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

3.4.2.1 นายสุรชัย ภูกาเมฆ ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่

3.4.2.2 นางสาวนินทิยา มหาสาโร ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่

3.4.2.3 นางเพ็ญศิริ ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่

3.4.2.4 นางนุสรา คำดี ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม

3.4.2.5 นางสาวจุฬาภรณ์ ภิรมย์ ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม

โดยตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ สื่อ/อุปกรณ์การเรียนรู้ และวัดประเมินผล

3.4.3 การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เพื่อใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ไทย เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามแนวการสร้างและหาคุณภาพแบบอิงเกณฑ์ ดังนี้

3.4.3.1 ศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก

3.4.3.2 ศึกษาหลักสูตรโรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ คำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด และศึกษาตารางวิเคราะห์ข้อสอบ ของวิชานาฏศิลป์ไทย เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3.4.3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ไทย เรื่องการแสดงพื้นบ้าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ โดยสร้างเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ คัดเหลือ 30 ข้อ

3.4.3.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญโดยพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมด้านเนื้อหาด้านภาษาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ได้แก่ ความชัดเจนของข้อคำถามและคำตอบที่เป็นตัวเลือก

ความสอดคล้องและครอบคลุมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งความซ้ำซ้อนของประเด็นตัวเลือกที่เป็นคำตอบ แล้วทำการปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.4.3.5 นำคะแนนผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบและจุดประสงค์การเรียนรู้ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตรหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ค่าที่ใช้ได้อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

3.4.3.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการตรวจพิจารณาแล้วไปจัดพิมพ์ และนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13 คน โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ที่ไม่ใช้กลุ่มเป้าหมายและที่เคยเรียน เรื่องการแสดงพื้นบ้าน วิชานาฏศิลป์มาแล้ว และตรวจให้คะแนน โดยใช้เกณฑ์ตอบถูกให้ข้อละ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือกในข้อเดียวกัน ให้ 0 คะแนน

3.4.3.7 คัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายข้อที่มีค่าความยากง่าย (P) ซึ่งมีค่าความยากอยู่ที่ 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) 0.20 – 1.00 แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.80 - 1.00 ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรของ Lovett ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งฉบับ

3.4.3.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับสมบูรณ์มาจัดพิมพ์ เพื่อนำไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 คน ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านนาม่วง

3.4.4 การสร้างและหาคุณภาพแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

การสร้างและหาคุณภาพแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะโดยใช้สื่อวีดีทัศน์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ไทย เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.4.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดและแนวทางในการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

3.4.4.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนและกำหนดรูปแบบจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า

3.4.4.3 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 ข้อ รวม 4 ด้าน ซึ่งต้องการใช้จริง 20 ข้อ ประกอบด้วย (1) ด้านทักษะและเทคนิคการสอนของครู (2) ด้านการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้ (3) ด้านสื่อการเรียนรู้ และ (4) ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert มี 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด ,2560) คือ ระดับ 5 หมายถึงพึงพอใจมากที่สุด, ระดับ 4 หมายถึงพึงพอใจมาก, ระดับ 3 หมายถึงพึงพอใจปานกลาง, ระดับ 2 หมายถึงพึงพอใจน้อย และระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

3.4.4.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.4.4.5 นำคะแนนผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแบบประเมินกับเนื้อหา มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตรหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ค่าที่ใช้ได้อยู่ระหว่าง 0.5 – 1.00

3.4.4.6 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่ผ่านการตรวจพิจารณาแล้วไปจัดพิมพ์ และนำไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13 คน ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ทำการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ที่กำลังเรียนภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 13 คนตามขั้นตอน ดังนี้

1. ให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาตรวจให้คะแนน โดยใช้เกณฑ์ตอบถูกให้ข้อละ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือกในข้อเดียวกัน ให้ 0 คะแนน และบันทึกคะแนนเพื่อใช้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยแผนการเรียนรู้ 4 แผน แผนการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง ประกอบด้วยแผนที่ 1นาฏยศัพท์ 1 แผนที่ 2 นาฏยศัพท์ 2 แผนที่ 3 นาฏยศัพท์ 3 แผนที่ 4 นาฏยศัพท์ 4

3. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเนื้อหาครบแล้ว ให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ โดยเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียนแต่มีการเรียงสลับข้อสลับตัวเลือก แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาตรวจให้คะแนน โดยใช้เกณฑ์ ตอบถูกให้ข้อละ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือกในข้อเดียวกัน ให้ 0 คะแนน และบันทึกคะแนนเพื่อใช้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน (Posttest)

4. ให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะโดยใช้สื่อวีดีทัศน์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภิมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert มี 5 ระดับ คือ ระดับ 5 หมายถึงพึงพอใจมากที่สุด, ระดับ 4 หมายถึงพึงพอใจมาก, ระดับ 3 หมายถึงพึงพอใจปานกลาง, ระดับ 2 หมายถึงพึงพอใจน้อย, และระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด,2560)

5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลอง ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อสรุปผลการทดลองตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาต่อไป

3.6 การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สูตรการหาค่า E_1/E_2

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติการทดสอบค่าที่ (t-test dependent samples)

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การแสดงพื้นบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ

3.7.1.1 หาค่า IOC การหาค่าความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามรายชื่อกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดโดยใช้สูตรการตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรม ไพศาล วรคำ (2559, น. 269) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{n} \quad (3\text{-}1)$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง
R แทน คะแนนระดับความสอดคล้องที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนประเมินในแต่ละข้อ
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินความสอดคล้องในข้อนั้น

3.7.1.2 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วิธีของเบรนแนน (Brennan) ไพศาล วรคำ (2559, น. 306)

$$B = \frac{f_P}{n_P} - \frac{f_F}{n_F} \quad (3\text{-}2)$$

เมื่อ B แทน ดัชนีอำนาจจำแนกของเบรนแนน
f_P แทน จำนวนคนที่ตอบข้อนั้นถูกในกลุ่มผ่านเกณฑ์ (pass)
f_F แทน จำนวนคนที่ตอบข้อนั้นถูกในกลุ่มไม่ผ่านเกณฑ์ (fail)
n_P แทน จำนวนคนในกลุ่มผ่านเกณฑ์
n_F แทน จำนวนคนในกลุ่มไม่ผ่านเกณฑ์

3.7.1.3 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้วิธีของโลเวท(Lovett) โดยคำนวณจากสูตรดังนี้ ไพศาล วรคำ (2559, น. 292)

$$r_{cc} = 1 - \frac{K\sum X - \sum x^2}{(k-1)\sum (x-c)^2} \quad (3\text{-}3)$$

เมื่อ r_{cc} แทน ค่าประมาณความเชื่อมั่นแบบอิงเกณฑ์

k แทน จำนวนข้อสอบ

C แทน คะแนนเกณฑ์หรือคะแนนจุดตัด

X แทน คะแนนรวมของผู้สอบแต่ละคน

3.7.1.4 การหาค่าความยากของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยคำนวณจากสูตร ไพศาล วรคำ (2559, น. 298)

$$P = \frac{f}{n} \quad (3\text{-}4)$$

เมื่อ P แทน ดัชนีความยาก

f แทน จำนวนผู้ตอบถูก

n แทน จำนวนผู้เข้าสอบ

3.7.2 สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

3.7.2.1 การหาประสิทธิภาพของกระบวนการ E_1 และ E_2 โดยการประเมินจากคะแนนระหว่างเรียน ทัชสน พฤฒเศรณี (2559, น. 1) ดังนี้

$$E_1 = \frac{\bar{X}_1}{N_1} \times 100 \quad (3\text{-}5)$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอน

$\bar{X}_1$ แทน คะแนนเฉลี่ยคะแนนระหว่างเรียน ของนักเรียนทั้งหมด

N_1 แทน คะแนนเต็มที่เก็บระหว่างเรียน

$$E_2 = \frac{\bar{X}_2}{N_2} \times 100 \quad (3\text{-}6)$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนหลังจากเรียนจบ

$\bar{X}_2$ แทน คะแนนเฉลี่ยสอบครั้งสุดท้ายของนักเรียนทั้งหมด

N_2 แทน คะแนนเต็มของการสอบครั้งสุดท้าย

3.7.2.2 การหาค่าดัชนีประสิทธิผล (The effectiveness index: E.I.) โดยวิเคราะห์จากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ทัชสน พฤฒเศรณี (2559, น. 1) ดังนี้

$$\text{E.I.} = \frac{P_2 - P_1}{\text{Total} - P_1} \quad (3\text{-}7)$$

เมื่อ E.I แทน ดัชนีประสิทธิผล

P_1 แทน ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน

P_2 แทน ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน

Total แทน ผลคูณของจำนวนนักเรียนกับคะแนนเต็ม

3.7.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1) การคำนวณหาค่าร้อยละ ไพศาล วรคำ (2559, น. 321)

$$\text{ร้อยละ} = \frac{f}{N} \times 100 \quad (3\text{-}8)$$

เมื่อ f แทน ความถี่ของรายการที่สนใจ

N แทน จำนวนทั้งหมด

2) การคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ไพศาล วรคำ (2559, น. 323)

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^{n} X_i}{n} \quad (3\text{-}9)$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

X_i แทน คะแนนของคนที่ i

n แทน จำนวนสมาชิกของกลุ่มตัวอย่าง

3) การคำนวณหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไพศาล วรคำ (2559, น. 325)

$$S = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^{n}(X_i - \bar{X})^2}}{n-1} \quad (3\text{-}10)$$

เมื่อ S แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

X_i แทน เป็นคะแนนของคนที่i

n แทน จำนวนสมาชิกของกลุ่มตัวอย่าง

3.7.4 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน (Dependent Samplest-test) ไพศาล วรคำ (2559, น. 350) ดังนี้

$$t = \frac{\bar{d}}{S_{d/\sqrt{n}}} ; df = n\text{-}1 \quad (3\text{-}11)$$

เมื่อ t แทน สถิติทดสอบที

$\bar{d}$ แทน ผลต่างเฉลี่ยของคู่คะแนน

S_d แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่างคู่คะแนน

n แทน เป็นจำนวนคู่คะแนน หรือขนาดกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4
ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการและเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ถูกต้องตลอดจนการสื่อความหมายให้ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญญาลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
ΣX	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
E1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ โดยประเมินจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนทั้งหมดและการสังเกตพฤติกรรม คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 80
E2	แทน	ประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์ โดยประเมินจากคะแนนหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนทั้งหมด คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 80

4.2 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตอนที่ 2 ผลวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 3 ผลวิเคราะห์หาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรม โดยหาค่าเฉลี่ยอัตราส่วนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยถือเกณฑ์ประเมิน

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการ ผู้วิจัยได้นำเสนอดังนี้

ตอนที่ 1 ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 ด้วยค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ/ผลลัพธ์ (E_1/E_2) รายละเอียด ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

คะแนน	คะแนนเต็ม	X	S.D.	ร้อยละของคะแนน
ประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E_1)	40	31.25	1.91	81.10
ประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E_2)	40	35.12	1.60	84.81

ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 4.2 คะแนนทดสอบหลังเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แต่ละแผน

เลขที่	แผนการเรียนรู้ที่ 1 (10)	แผนการเรียนรู้ 2 (10)	แผนการเรียนรู้ 3 (10)	แผนการเรียนรู้ 4 (10)	รวม 40 คะแนน
1	8	9	8	8	33
2	8	8	8	8	32
3	9	9	9	10	37
4	9	9	8	9	35
5	9	9	9	8	35
6	8	8	8	8	32
7	9	9	9	9	36
8	8	9	9	9	35
9	8	9	8	10	35
10	8	7	8	8	31
11	9	8	9	8	34
12	8	8	8	8	32
13	9	8	8	9	34
รวม	110	110	109	112	441
เฉลี่ย	8.46	8.46	8.38	8.62	33.92
S.D.	0.52	0.66	0.51	0.77	1.80
ร้อยละ	84.62	84.62	83.85	86.15	84.81

จากตารางที่ 4.2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 4 แผน เท่ากับ 33.92 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.80 คิดเป็นร้อยละ 84.81

ตอนที่ 2 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ปรากฏผลดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มตัวอย่าง	N	Df	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	13	12	40	31.25	1.91	35.12	1.60	14.25

* < (มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05)

จากตารางที่ 4.3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนเท่ากับ 31.25 และหลังเรียนเท่ากับ 35.12 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาแปลผลคะแนนระดับความพึงพอใจตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ปรากฏดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบทดสอบความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ข้อที่	รายการประเมิน	X	S.D.	ระดับแปลผล
ด้านเนื้อหา				
1.	กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยสอดคล้องกับจุดประสงค์และความต้องการของผู้เรียนได้	4.58	0.59	มากที่สุด
2.	ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนสูงขึ้น หลังจากที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูสร้างขึ้น	4.24	0.49	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	X	S.D.	ระดับแปลผล
3.	ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ มากขึ้นจากการประดิษฐ์อีสานสร้างสรรค์	4.53	0.42	มากที่สุด
4.	ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นต่อการเรียนในรายวิชานาฏศิลป์	4.49	0.54	มาก
5.	ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของนาฏศิลป์	4.51	0.42	มากที่สุด
ด้านสื่อการเรียนรู้				
6.	ครูผู้สอนมีสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้	4.38	0.42	มาก
7.	สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพผู้เรียน	4.42	0.58	มาก
8.	ครูผู้สอนมีความสามารถในการใช้สื่อต่อจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้อย่างคล่องแคล่วและน่าสนใจ	4.49	0.51	มาก
9.	ความเหมาะสมของอัตราเวลาและเนื้อหาสาระ	4.44	0.59	มาก
10.	ชุดกิจกรรมมีจำนวนเพียงพอและง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า	4.31	0.58	มาก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้				
11.	ลำดับขั้นตอนการทำกิจกรรมการเรียนรู้สามารถพัฒนาความคิดของผู้เรียนได้	4.46	0.52	มาก
12.	ผู้เรียน เรียนอย่างมีความสุข	4.49	0.59	มาก
13.	ครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำและเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ ขณะที่ผู้เรียนทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ	4.53	0.52	มากที่สุด
14.	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงตามความสามารถของตนเอง	4.51	0.59	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	X	S.D.	ระดับแปลผล
15.	ผู้เรียนมีประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์ ร่วมกับผู้อื่น	4.49	0.57	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล				
16.	การเตรียมการวัดและประเมินผล	4.53	0.53	มากที่สุด
17.	การใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล	4.51	0.54	มากที่สุด
18.	การใช้วิธีการวัดและประเมินผล	4.40	0.57	มาก
19.	การวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง	4.21	0.59	มาก
20.	การมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล	4.53	0.58	มากที่สุด
	รวมค่าเฉลี่ย	4.45	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่านักเรียนประถมศึกษาที่ 3 มีความพึงพอใจในการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติความรู้ด้านนาฏศิลป์ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก (x=4.45 S.D.=0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 8 ข้อ และอีก 12 ข้อ นักเรียนมีระดับความพึงพอใจมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน 6 ข้อ ได้แก่ การประดิษฐ์ท่ารำพื้นอีสานสร้างสรรค์สอดคล้องกับจุดประสงค์และความต้องการของผู้เรียนได้ ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นต่อการเรียนในรายวิชานาฏศิลป์ ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของนาฏศิลป์ ครูผู้สอนมีความสามารถในการใช้สื่อต่อจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้อย่างคล่องแคล่วและน่าสนใจ ชุดกิจกรรมมีจำนวนเพียงพอและง่ายต่อการศึกษาค้นคว้าการเตรียมการวัดและประเมินผลการใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 รองลงมาคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงตามความสามารถของตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

5.1 สรุป

ผลการวิจัย พอสรุปได้ดังนี้

5.1.1 แผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพมีค่าเท่ากับ 81.10 / 84.81เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

5.1.2 ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สำหรับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พออภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.10/84.18 หมายความว่า นักเรียนทำคะแนนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนคิดเป็นร้อยละ 81.10 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 84.18 ซึ่งค่าประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้

ระหว่างเรียน โดยนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบย่อยหลังเรียนประจำแผน 4 แผน คิดเป็นร้อยละ 81.10 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเมื่อเรียนพื้นฐานนาฏศิลป์เสร็จสิ้นแล้ว คิดเป็นร้อยละ 84.18 แสดงว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ จึงทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติพื้นฐานนาฏศิลป์ได้เป็นอย่างดี เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สมนึก ภัททิยธนี, 2549) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จะพึงพอใจว่าหากแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพถึงระดับหนึ่งแล้ว แผนการจัดการเรียนรู้นั้นก็มีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ทัศนีย์ หลักเพ็ชร, 2548) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการเรื่อง บายศรีปากชม กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการมีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.62/89.40

5.2.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนต่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับ (สมจิตร ศรีหาวงษ์, 2553) ดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ตามแนวคิดของเดวีส์ มีค่าเท่ากับ 0.69 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธิดารัตน์ นวลมณี พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการประดิษฐ์ขันหมากเบง ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 0.83 (ธิดารัตน์ นวลมณี, 2548)

5.2.1 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการที่ดี โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลาย โดยผสมผสานกับการจัดรูปแบบการสอนที่สัมพันธ์ สร้างความสนใจให้นักเรียนต้องการเรียนรู้กิจกรรมกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมความสามารถด้านทักษะปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์ ที่พัฒนาขึ้น ส่งผลให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจและมีความสุขในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปุณญนุช ไชยมูล (2550, น. 102–103) พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมทักษะปฏิบัติตามแนวของเดวีย์ เรื่อง นาฏยศิลป์ พื้นเมืองอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับการวิจัยของสายวสันต์ สุชะไตร (2547, น. 91) พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแผนการเรียนรู้ราหนุ่มสาวฟ้อนโหวต อยู่ในระดับมาก

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

5.3.1.1 แผนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องพื้นฐานนาฏศิลป์ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนที่มีโครงสร้างและขอบข่ายของเนื้อหาและบริบทที่อยู่ใกล้เคียงได้

5.3.1.2 การจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการเรียนพื้นฐานนาฏศิลป์จะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นผู้สร้างสถานการณ์กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และปฏิบัติ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการนำกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึกไปทดลองจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น เพื่อเสริมทักษะให้เกิดแก่ผู้เรียน

5.3.2.2 ควรมีการเปรียบเทียบกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553*). แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กาญจนา ไชยพันธุ์. (2549). *กระบวนการกลุ่ม.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร.

กรนิษา มีรัตน์. (2552). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลซิปปา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

จิตรา เสริมศรี. (2559). *ผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรมต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 1.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

เรวดี วงศ์พรหมเมฆ. (2521). *กระบวนการกลุ่ม.* กรุงเทพฯ: ชัยวัฒน์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจาอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทศวร มณีศรีขำ. (2559). *การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นิตยา กิจโร. (2553). *การศึกษาผลการฝึกทักษะการตั้งคำถามของนักเรียนในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ทีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวิริยาสาส์น.

ปิยะพล ทรงอาจ. (2562). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้เทคนิค STAD รายวิชา 810107 จิตวิทยาสำหรับครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิต.เอเชีย*, ปีที่ 9 ฉบับพิเศษ (เดือนพฤศจิกายน 2562) หน้า 161-172.

ประภาพร ถิ่นอ่อง. (2553). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปราณี จิณฤทธิ์. (2552). *ผลการใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเคหะประชาสามัคคี จังหวัดนครราชสีมา.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปาริชาติ สุพรรณกลาง. (2550). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องการอินทิเกรตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกเรียนเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อย.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง.* กรุงเทพฯ: บริษัท อาร์ แอนด์ ปริ้นท์ จำกัด

วชิราภรณ์ ชำนิ. (2555). *ผลของการใช้แบบฝึกที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่องโจทย์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปี ที่ 1. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2552). *21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2550). *ผลงานทางวิชาการ..การเลื่อนวิทยฐานะ*. กรุงเทพฯ: อีเค บุคส์.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2553). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

สมบัติ กาญจนกิจ. (2560). *นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพร ตอยยีบี. (2554). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์เทเรซา หนองจอก กรุงเทพฯ. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). นครนายก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำลี รักสุทธี. (2544). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและเขียนแผนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ.* กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

อารี สุทธิพันธุ์. (2555). *ผลึกความคิดศิลปะ.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอกชัย ยุติศร. (2550). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอานจับใจความภาษาไทยและเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยกระบวนการกลุมสัมพันธกับการเรียนด้วยตนเอง.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ถายเอกสาร.

อกนิษฐ์ กรไกร. (2555). *การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้กาพย์ยานี 11 ด้วยแบบฝึกทักษะชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co – op และแบบเดี่ยว.* (วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: วิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อุษณีย์ เสือจันทร์. (2553). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง วิธีเรียงสับเปลี่ยนและวิธีจัดหมู่ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Bradford, Lelend P. (1987). *Group Development.* California: International Authors B.V.

Barker, Larry L. and others. (1987). *An Introduction to Small Group Communication*. 3 rd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Kurt, Lewin. (1951). *Field Theory in Social Science*. New York: Harper & Raw.

Rowntree, Derek. (1981). *A Dictionary of Education*. London: Kogan Page.

Runkel Philip J. and Richard Schmuck. (1992). *"Group Process," in Encyclopedia of Education of Research*. p. 25. 5 th ed. New York: McGraw–Hill.

Shaw, Marvine E. (1981). *Group Dynamic: The Psychology of Small Group Behavior.* New York: Mc Group-Hill Book Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชานาฏศิลป์
- แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
- แบบวัดความพึงพอใจ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 **เรื่อง นาฏศิลป์ไทย**
รหัสวิชา ศ13101 **รายวิชา ศิลปะ** **กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ**
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 **ภาคเรียนที่ 2** **เวลา 2 ชั่วโมง**

---

1. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐานการเรียนรู้ ศ 3.1

เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันตัวชี้วัด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเม็กน้อยหนองไผ่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม แสดงท่าทางประกอบเพลงตามรูปแบบนาฏศิลป์

2. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

นาฏยศัพท์เป็นคำที่ใช้เรียกลักษณะหรือกิริยาท่าทางการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยใช้อวัยวะทั้งศีรษะใบหน้า ลำตัว แขน ขา มือ และเท้า ผสมผสานเข้าด้วยกันทำให้เกิดเป็นท่ารำที่งดงามอ่อนช้อยและเป็นคำศัพท์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับใช้สื่อสารระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1 ด้านความรู้ ความเข้าใจ (K)

- ระบุนาฏยศัพท์ที่ปฏิบัติได้

3.2 ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)

- สามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์ได้

3.3 ด้านคุณลักษณะ เจตคติ ค่านิยม (A)

- ตระหนักและเห็นคุณค่าการนำนาฏยศัพท์ไปใช้ประโยชน์

4. สาระการเรียนรู้

- นาฏยศัพท์

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

5.1 ความสามารถในการสื่อสาร

5.2 ความสามารถในการแก้ปัญหา

5.3 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

6.1 ใฝ่เรียนรู้

6.2 มีวินัย

6.3 รักความเป็นไทย

7. กิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง นาฏศิลป์ไทย จำนวน 1 ชั่วโมง

รายวิชา ศิลปะ รหัสวิชา ศ13101 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์ จำนวน 1 ชั่วโมง

แผนที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	เวลาที่ใช้	แนวการจัดการเรียนรู้		สื่อการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
				กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน		
1		ขั้นนำ	5 นาที	- ครูให้นักเรียนดูภาพการแสดงนาฏศิลป์ไทยแล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า การแสดงดังกล่าวมีลักษณะท่าทางอย่างไรบ้าง แล้วนักเรียนสามารถปฏิบัติตามได้หรือไม่ อย่างไร ภาพประกอบศัพท์นาฏศิลป์ สำนักศิลปกรรมราชบัณฑิตยสภาที่มาภาพ: http://projectart60.blogspot.com/p/blog-page_28.html	- นักเรียนตอบคำถาม เช่น มีการจีบ การตั้งวง แล้วนักเรียนลองปฏิบัติตามภาพ	1. สื่อ PowerPoint เรื่อง นาฏยศัพท์ 2. ภาพการแสดงนาฏศิลป์ไทย	
2	- ระบุนาฏยศัพท์ที่ปฏิบัติได้	**ขั้นสอน**	20 นาที	1. ครูนำเสนอเนื้อหา เรื่อง นาฏยศัพท์ว่าเป็นศัพท์ที่ใช้ในการสื่อความหมายเรียกชื่อลักษณะท่ารำในการฝึกนาฏศิลป์ไทยให้เข้าใจตรงกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน 2. ครูให้นักเรียนปฏิบัติท่ารำประกอบเพลงการจีบและการตั้งวง 3. ครูสาธิตการปฏิบัติท่ารำนาฏยศัพท์ให้ดูทีละท่าทั้งนาฏยศัพท์ส่วนมือ และส่วนเท้า จากนั้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามทีละท่า	1. นักเรียนเรียนรู้ในเรื่องของนาฏยศัพท์ 2. นักเรียนปฏิบัติท่ารำประกอบเพลงจีบและการตั้งวง 3. นักเรียนดูตัวอย่างการสาธิตและฝึกปฏิบัติตามทีละท่า	1. สื่อ PowerPoint เรื่องนาฏยศัพท์ 2. เพลงจีบ 3. เพลงการตั้งวง	- ประเมินการตอบคำถาม

แผนที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	เวลาที่ใช้	แนวการจัดการเรียนรู้		สื่อการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
				กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน		
3	- สามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์ได้	**ขั้นปฏิบัติ**	20 นาที	- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม จากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกมาแสดงท่านาฏยศัพท์โดยระบุนาฏยศัพท์ให้สัมพันธ์กับท่ารำ	- นักเรียนฝึกปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน		- สังเกตจากการฝึกปฏิบัติ
4	3. ตระหนักและเห็นคุณค่าการนำนาฏยศัพท์ไปใช้ประโยชน์	**ขั้นสรุป**	5 นาที	สนทนาเกี่ยวกับนาฏยศัพท์ของนาฏศิลป์ไทย ดังนี้ 1) นาฏยศัพท์มีความสำคัญต่อชาติไทยอย่างไร 2) นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนี้ได้อย่างไรบ้าง 2. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความรู้ ดังนี้ - นาฏยศัพท์เป็นพื้นฐานท่ารำที่นักเรียนควรเรียนรู้และฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ เพื่อให้ตนเองสามารถเรียนและปฏิบัติท่ารำไทยได้ถูกต้องสวยงาม	1. นักเรียนร่วมตอบคำถาม ดังนี้ 1) ทำให้ชาติไทยของเรามี มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์อันน่าภาคภูมิใจ 2) เราต้องฝึกปฏิบัติท่ารำนาฏยศัพท์ให้ถูกต้องสวยงามและชมการแสดงนาฏศิลป์ไทย 2. นักเรียนสรุปความรู้		- ประเมินการตอบคำถาม

8. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1) สื่อ PowerPoint เรื่อง นาฏยศัพท์

2) ภาพการแสดงนาฏศิลป์ไทย

9. การประเมินผลรวบยอด

ชิ้นงานหรือภาระงาน

- นักเรียนปฏิบัตินาฏยศัพท์เบื้องต้น

สิ่งที่ต้องการวัด/ประเมิน	วิธีการ	*เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ ความเข้าใจ (K) - ระบุนาฏยศัพท์ที่ปฏิบัติได้	- ประเมินการตอบคำถาม	- คำถามสำคัญ	ผู้เรียนสามารถ อธิบายได้อย่าง ถูกต้อง ชัดเจน จึงถือว่าผ่าน
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - สามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์ได้	สังเกตจากการฝึกปฏิบัติ	แบบประเมิน การปฏิบัติกิจกรรม	ผ่านเกณฑ์ การประเมิน ระดับ พอใช้ ขึ้นไป
คุณลักษณะ เจตคติ ค่านิยม (A) - ตระหนักและเห็นคุณค่าการนำนาฏยศัพท์ไปใช้ประโยชน์	ประเมินการตอบคำถาม	- คำถามสำคัญ	ผู้เรียนสามารถ อธิบายได้อย่าง ถูกต้อง ชัดเจน จึงถือว่าผ่าน
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 1. ความสามารถในการสื่อสาร 2. ความสามารถในการแก้ปัญหา 3. ความสารมารถในการใช้ทักษะชีวิต	สังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	*- แบบประเมิน สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	ผ่านเกณฑ์ การประเมิน ระดับคุณภาพ “ผ่าน”
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1. ใฝ่เรียนรู้ 2. มีวินัย 3. รักความเป็นไทย	- สังเกตพฤติกรรม	*- แบบประเมิน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ผ่านเกณฑ์ การประเมิน ระดับคุณภาพ “ผ่าน”

เกณฑ์การประเมิน เรื่อง นาฏยศัพท์

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	3 (ดี)	**2 (พอใช้)**	**1 (ปรับปรุง)**
1. ปฏิบัตินาฏยศัพท์ เบื้องต้น	สามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์เบื้องต้นได้ และสามารถระบุนาฏยศัพท์ได้ถูกต้องทุกท่า	สามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์เบื้องต้นได้แต่ระบุนาฏยศัพท์ไม่ถูกต้องในบางท่า	ไม่สามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์เบื้องต้นได้และไม่สามารถระบุนาฏยศัพท์ได้
2. การแสดงท่าทาง ประกอบเพลง	เคลื่อนไหวประกอบบทเพลงได้ถูกต้องตามจังหวะมีความพร้อมเพรียงกัน	เคลื่อนไหวประกอบบทเพลงได้ถูกต้องตามจังหวะแต่ยังไม่พร้อมเพรียงกัน	เคลื่อนไหวประกอบบทเพลงไม่สอดคล้องกับจังหวะ

เกณฑ์การตัดสิน

คะแนน 5 - 6 หมายถึง ดี

คะแนน 3 - 4 หมายถึง พอใช้

คะแนน 1 - 2 หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน ตั้งแต่ระดับ พอใช้ ขึ้นไป

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม

คำชี้แจง ให้ครูเขียนเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ตรงกับประเด็นการประเมิน

ที่	ชื่อ - สกุล	ประเด็นการประเมิน						
		ปฏิบัตินาฏยศัพท์เบื้องต้น			การแสดงท่าทางประกอบเพลง			รวม
		3	2	1	3	2	1	6

เกณฑ์การตัดสิน

คะแนน 5 - 6 หมายถึง ดี

คะแนน 3 - 4 หมายถึง พอใช้

คะแนน 1 - 2 หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน ตั้งแต่ระดับ พอใช้ ขึ้นไป

10. บันทึกผลหลังสอน*

ผลการจัดการเรียนการสอน

.....

.....

.....

ความสำเร็จ

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อจำกัดการใช้แผนการจัดการเรียนรู้และข้อเสนอแนะ/แนวทางการปรับปรุงแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(.....)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....

11. ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

.....

.....

.....

ลงชื่อ ..... ผู้ตรวจ

(.....)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....

ภาคผนวก ข

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีผลต่อแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน มีจุดมุ่งหมายเพื่อ พัฒนาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง นาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โปรดกาเครื่องหมาย (√) ลงในช่องวางที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ซึ่งมี 5 ระดับ คือ

เหมาะสมมากที่สุด ให้ 5 คะแนน
เหมาะสมมาก ให้ 4 คะแนน
เหมาะสมปานกลาง ให้ 3 คะแนน
เหมาะสมน้อย ให้ 2 คะแนน
เหมาะสมน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

แผนการสอน	เรื่อง	เวลาเรียน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	นาฏยศัพท์ 1	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	นาฏยศัพท์ 2	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	นาฏยศัพท์ 3	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	นาฏยศัพท์ 4	1

ตารางที่ 1 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยรวม					
1.1 ความถูกต้อง					
1.2 เหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน					
1.3 มีความชัดเจนเข้าใจง่าย					
1.4 สามารถนำทักษะไปปฏิบัติจริงในการปฏิบัติได้					
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1 สอดคล้องกับเนื้อหา					
2.2 สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักเรียน					
2.3 มีความชัดเจนเข้าใจง่าย					
2.4 สามารถประเมินผลได้					
2.5 สามารถสอนให้บรรลุจุดประสงค์ได้					
3. เนื้อหา					
3.1 เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ					
3.2 ครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือ					
3.3 มีความชัดเจนหน้าสนใจ					
3.4 สอดคล้องกับจุดประสงค์					
3.5 เนื้อหาเหมาะสมกับเวลา					
3.6 การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนเหมาะสมกับวัย					
3.7 ฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์					
3.8 นักเรียนมีทักษะการทำงาน					
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1 สอดคล้องกับเนื้อหา					
4.2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้					
4.3 เหมาะสมกับเวลาที่สอน					
4.4 เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
4.5 เร้าความสนใจของผู้เรียน					
4.6 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
4.7 ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 4.8 ผู้เรียนได้มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง					
5. สื่อการเรียนรู้ 5.1 เร้าความสนใจของผู้เรียน 5.2 เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม 5.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ 5.4 ช่วยประหยัดเวลาในการจัดการเรียน					
6. ความเป็นระเบียบและมีวินัย 6.1 สอนสอดแทรกความเป็นระเบียบและมีวินัย ในเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม 6.2 ปลูกฝังด้วยระเบียบวินัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
7. การวัดผลประเมินผล 7.1 สอดคล้องกับเนื้อหา 7.2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 7.3 เครื่องมือที่ใช้วัดผลและประเมินผลเหมาะสม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีผลต่อแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ค่าดัชนี IOC แผนกิจกรรมนาฏศิลป์ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ข้อ	รายการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ		
		+1	0	-1
1	คำชี้แจงการใช้กิจกรรมสื่อความหมายชัดเจน			
2	มีการกำหนดโครงสร้างกิจกรรมและเวลาได้อย่างเหมาะสม			
3	มีคู่มือในการใช้กิจกรรมสามารถจัดกิจกรรมเรียนรู้ได้อย่างมีระบบ			
4	มีแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้จริง			
5	ขอบเขตเนื้อหาของกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเวลาที่กำหนด			
6	แนวคิดสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกิจกรรม			
7	กิจกรรมมีความน่าสนใจและช่วยให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้			
8	เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองพัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้			
9	จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ชัดเจนสามารถวัดพฤติกรรมได้			
10	การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้			

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีผลต่อแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ค่าดัชนี IOC แบบสังเกตพฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์

ข้อ	รายการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ		
		+1	0	-1
1	องค์ประกอบของแบบสังเกตพฤติกรรมครบถ้วน ตามรูปแบบของแบบสังเกตพฤติกรรม			
2	องค์ประกอบของแบบสังเกตพฤติกรรมมีลำดับ ขั้นตอนที่ชัดเจนเป็นระบบ			
3	เนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมสอดคล้องกับ หัวข้อในการประเมิน			
4	เนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมสอดคล้องกับแผนกิจกรรม			
5	ภาษาที่ใช้สามารถสื่อความหมาย อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน ถูกต้อง			
6	ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัดได้			
7	การวัดและการประเมินสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้			
8	เกณฑ์การให้คะแนนมีความสอดคล้องกับแผนกิจกรรม			
9	เกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน			
10	การประเมินเหมาะสมกับการวัดความสามารถใน การคิดสร้างสรรค์			

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

ผลประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีผลต่อแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม
	1	2	3	4	5	
1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยรวม						
1.1 ความถูกต้อง	3.12	4.01	3.55	3.48	3.48	17.64
1.2 เหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน	3.25	4.10	3.56	3.75	3.52	18.18
1.3 มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	3.56	3.58	3.52	3.55	3.55	17.76
1.4 สามารถนำทักษะไปปฏิบัติจริงในการปฏิบัติได้	3.32	3.56	3.55	3.75	3.76	17.94
2. จุดประสงค์การเรียนรู้						
2.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	3.12	4.01	3.55	3.48	3.48	17.64
2.2 สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักเรียน	3.25	4.10	3.56	3.75	3.52	18.18
2.3 มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	3.56	3.58	3.52	3.55	3.55	17.76
2.4 สามารถประเมินผลได้	3.32	3.56	3.55	3.75	3.76	17.94
2.5 สามารถสอนให้บรรลุจุดประสงค์ได้	3.33	3.45	3.48	3.78	3.48	17.52
3. เนื้อหา						
3.1 เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ	3.17	4.01	3.55	3.48	3.48	17.69
3.2 ครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือ	3.25	4.10	3.56	3.75	3.52	18.18
3.3 มีความชัดเจนหน้าสนใจ	3.56	3.58	3.52	3.55	3.55	17.76
3.4 สอดคล้องกับจุดประสงค์	3.32	3.56	3.55	3.75	3.76	14.38
3.5 เนื้อหาเหมาะสมกับเวลา	3.13	3.56	3.78	3.56	3.48	17.53
3.6 การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนเหมาะสมกับวัย	3.14	3.58	3.98	3.45	3.58	17.80
3.7 ฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์	3.45	3.65	3.47	3.55	3.56	17.80
3.8 นักเรียนมีทักษะการทำงาน	3.48	3.77	3.55	3.56	3.44	14.03
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	3.12	4.01	3.55	3.48	3.48	17.64
4.2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.25	4.10	3.56	3.75	3.52	18.18
4.3 เหมาะสมกับเวลาที่สอน	3.56	3.58	3.52	3.55	3.55	17.76
4.4 เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	3.32	3.56	3.55	3.75	3.76	14.62
4.5 เร้าความสนใจของผู้เรียน	3.88	3.47	3.59	3.72	3.68	17.93
4.6 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.47	3.52	3.88	3.68	3.55	18.22
4.7 ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	3.59	3.56	3.79	3.57	3.56	18.26
4.8 ผู้เรียนได้มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	3.78	3.47	3.56	3.59	3.58	14.20

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม
	1	2	3	4	5	
5. สื่อการเรียนรู้						
5.1 เร้าความสนใจของผู้เรียน	3.19	4.01	3.55	3.48	3.48	17.71
5.2 เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม	3.25	4.10	3.56	3.75	3.52	18.18
5.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ	3.56	3.58	3.52	3.55	3.55	17.76
5.4 ช่วยประหยัดเวลาในการจัดการเรียน	3.32	3.56	3.55	3.75	3.76	17.94
6. ความเป็นระเบียบและมีวินัย						
6.1 สอนสอดแทรกความเป็นระเบียบและมีวินัย	3.56	3.58	3.52	3.55	3.55	17.76
ในเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม	3.32	3.56	3.55	3.75	3.76	17.94
6.2 ปลูกฝังด้วยระเบียบวินัยในการจัดกิจกรรมการ						
เรียนรู้						
7. การวัดผลประเมินผล						
7.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	3.20	4.01	3.55	3.48	3.48	17.72
7.2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.25	4.10	3.56	3.75	3.52	18.18
7.3 เครื่องมือที่ใช้วัดผลและประเมินผลเหมาะสม	3.56	3.58	3.52	3.55	3.55	17.76
โดยรวม $\bar{X}$	3.35	3.75	3.58	3.62	3.57	14.84
S.D.	0.18	0.25	0.11	0.12	0.10	6.41

ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	1	2	3	4	5				
1	4.55	4.45	4.78	4.58	4.77	23.13	4.626	0.13	มากที่สุด
2	4.56	4.75	4.65	4.64	4.63	23.23	4.646	0.06	มากที่สุด
3	4.5	4.65	4.5	4.59	4.45	22.69	4.538	0.07	มากที่สุด
4	4.72	4.75	4.55	4.59	4.72	23.33	4.666	0.08	มากที่สุด
รวม							18.47		-
$\bar{X}$							4.61	0.34	มากที่สุด

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ						ค่าความสอดคล้อง (IOC)	แปลความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	$\sum R$		
1	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
2	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
3	1	1	1	0	1	4	0.80	สอดคล้อง
4	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
5	1	1	0	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
6	1	1	1	0	1	4	0.80	สอดคล้อง
7	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
8	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
9	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
10	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
11	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
12	1	0	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
13	1	1	1	1	0	4	0.80	สอดคล้อง
14	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
15	1	0	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
16	1	1	1	1	0	4	0.80	สอดคล้อง
17	1	1	1	0	1	4	0.80	สอดคล้อง
18	1	1	1	1	0	4	0.80	สอดคล้อง
19	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
20	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
21	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
22	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
23	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
24	1	1	0	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
25	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
26	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
27	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
28	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
29	1	0	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
30	1	0	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ						ค่าความสอดคล้อง (IOC)	แปลความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	$\sum R$		
31	1	1	1	1	0	4	0.80	สอดคล้อง
32	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
33	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
34	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
35	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
36	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
37	1	1	1	0	1	4	0.80	สอดคล้อง
38	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง
39	1	1	1	0	1	4	0.80	สอดคล้อง
40	1	1	1	1	1	5	1.0	สอดคล้อง

แบบสอบถาม
ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่อง ❒ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนเพื่อประโยชน์ในการวิจัย โดยคำตอบเหล่านี้ไม่มีผลใด ๆ ต่อตัวนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

เพศ

- ❒ หญิง
- ❒ ชาย

อายุ

- ❒ อายุระหว่าง 0 – 9 ปี
- ❒ อายุระหว่าง 10 – 11 ปี
- ❒ อายุระหว่าง 12 – 14 ปี
- ❒ มากกว่า 15 ปีขึ้นไป

สถานะ

- ❒ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 เทคนิคที่ใช้สอนทำให้นักเรียนเกิดสนใจและเกิดการเรียนรู้เรื่องนาฏศิลป์					
2 กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทยทำให้นักเรียนเข้าใจภาษาได้ดีและง่ายขึ้น					
3 กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ทำให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น					
4 กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น					
5 กิจกรรมทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อและการเรียนดูง่ายขึ้น					
6 สื่อการเรียนการสอนนั้นมีคุณภาพ					
7 สื่อการเรียนการสอนนั้นดึงดูดความสนใจได้อย่างดี					
8 สื่อการเรียนการสอนนั้นมีความน่าสนใจ					
9 สื่อการเรียนการสอนนั้นมีความแปลกใหม่					
10 ผู้สอนได้สอนครบถ้วนทุกขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย					
11 ผู้สอนสอนเนื้อหาอย่างละเอียดถี่ถ้วน					
12 ผู้สอนสอนได้อย่างเอาจริงเอาจัง					
13 ผู้สอนดูเป็นเอาใจใส่และตั้งใจทุ่มเทกับการสอน					
14 ผู้สอนนั้นดูบุคลิกสุภาพ น่าสนใจและดูสุขุมลุ่มลึก					
15 บรรยากาศน่าเรียนและสุนทรีย์ในการเรียน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ผลการประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามประเด็นหลักที่ต้องการวัดในแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่อง นาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					$\sum R$	IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
2	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
3	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
4	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
5	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
6	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
7	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
8	1	1	0	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
9	1	0	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
10	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
11	1	1	1	0	1	4	0.80	สอดคล้อง
12	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
13	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
14	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
15	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง

ภาคผนวก ค

การหาประสิทธิภาพเครื่องมือ

- ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนในแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เลขที่	แผนการเรียนรู้ที่ 1 (10)	แผนการเรียนรู้ 2 (10)	แผนการเรียนรู้ 3 (10)	แผนการเรียนรู้ 4 (10)	รวม 40 คะแนน
1	8	9	8	8	33
2	8	8	8	8	32
3	9	9	9	10	37
4	9	9	8	9	35
5	9	9	9	8	35
6	8	8	8	8	32
7	9	9	9	9	36
8	8	9	9	9	35
9	8	9	8	10	35
10	8	7	8	8	31
11	9	8	9	8	34
12	8	8	8	8	32
13	9	8	8	9	34
รวม	110	110	109	112	441
เฉลี่ย	8.46	8.46	8.38	8.62	33.92
S.D.	0.52	0.66	0.51	0.77	1.80
ร้อยละ	84.62	84.62	83.85	86.15	84.81

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

คนที่	ทดสอบก่อนเรียน (pre-test) คะแนนเต็ม 30 คะแนน	ทดสอบหลังเรียน (Post-test) คะแนนเต็ม 30 คะแนน
1	12	18
2	10	19
3	10	20
4	9	21
5	11	25
6	12	24
7	14	22
8	15	23
9	14	25
10	11	26
11	10	22
12	10	20
13	11	21
ค่าเฉลี่ย	11.46	22.00
S.D.	1.78	2.39
ผลรวม	149.00	286.00

จากตารางข้างต้น แสดงผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับแบบฝึกปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย จากแบบทดสอบชุดเดียวกัน จำนวน 30 ข้อที่ผ่านการประเมินค่าความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว

แสดงความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (B) รายข้อของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งฉบับเท่ากับ 0.77

ข้อที่/คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวมคะแนน
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
3	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	9
4	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	9
5	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	8
6	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	9
7	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	9
8	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	9
9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	9
10	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	9
11	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	9
12	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	9
13	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	9
กลุ่มเก่งตอบถูก H	13	12	11	12	12	11	12	11	13	11	
กลุ่มอ่อนตอบถูก L	12	11	12	11	12	11	11	12	10	9	
ค่าความยาก p	0.78	0.78	0.78	0.78	0.78	0.72	0.78	0.78	0.78	0.61	
ค่าอำนาจำแนก r	0.22	0.33	0.22	0.33	0.22	0.22	0.33	0.22	0.44	0.22	
สรุปข้อสอบ	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	ใช้ได้	

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

อารียา แก่นไธสง, วนิดา ผาระนัด และสมาน เอกพิมพ์. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้กลุ่มสัมพันธ์ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 7(2), เมษายน-มิถุนายน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นางสาวอารียา แก่นไธสง

เกิดเดือนปีเกิด 23 มีนาคม 2538

ที่อยู่ 17 ม.10 บ้านหนองไผ่
อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย
มหาสารคาม 44110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2559 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2565 ครุศาสตร์มหาบัณฑิต (คม.)
สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม